

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 10

София, петък, 24 ноемврий

1933 г.

12 заседание

Срѣда, 22 ноемврий 1933 година.

(Открито отъ председателя А. Малиновъ, въ 16 ч. 35 м.)

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

Стр.	Стр.
Отпускъ, разрешенъ на народния представителъ Д. Нейковъ	209
Запитване отъ народния представителъ С. Омарчевски къмъ министра на народното просвѣщение относно неправилно и незаконно уволнение на учители и учителки, неправилно препоръчване на учебници, лишаване избирателитѣ и избираемитѣ въ нѣкои български села отъ гласоподаване и пр. (Съобщение)	209
Питания:	
1) отъ народния представителъ П. Стайновъ къмъ	
министра на народното просвѣщение относно отлагане изборитѣ за училищни настоятели въ градоветѣ Пловдивъ, Ямболъ и Бургазъ. (Развиване и отговоръ)	209
2) отъ народния представителъ А. Христовъ къмъ сѣщия министъръ за сѣщото. (Сѣщиятъ отговоръ)	209
Проектоотговоръ на тронното слово. (Първо четене — продължение разискванията)	211
Дневенъ редъ за следващото заседание	224

Председателъ: (Звъни) Понеже има нужното число народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Ангеловъ Боянъ, Апостоловъ Драгомиръ, Бончевъ Тодоръ, Бояджиевъ Стефанъ, Василевъ Григоръ, Ганевъ Георги, Ганчевъ Миню, Гашевски Никола, Георгиевъ Стойчо, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Димчевъ Василь, Думановъ д-ръ Никола, Игнатовъ Тодоръ, Калиновъ Благой, Кемилевъ Никола, Лоловъ Сава, Маринчевъ Георги, Мечкарски Тончо, Момчиловъ Стоянъ, Нейковъ Димитъръ, Орозовъ Александъръ, Патевъ Симеонъ, х. Петковъ х. Георги, Петровъ Дойчинъ, Райковски Минко, Рафанловъ Филипъ, Родевъ Христо, Смиловъ Боянъ, Статевъ Христо, Тахировъ Хафузъ Юсеинъ, Тодоровъ Димитъръ, Христовъ Александъръ, п. Цвѣтковъ Кръстю, Чирпанлиевъ д-ръ Никола, Чолаковъ Христо, Шидерски Едрю и Шонговъ Георги).

Съобщавамъ на Народното събрание, че народниятъ представителъ г. Димитъръ Нейковъ моли да му се разрешатъ 2 дена отпускъ по болестъ за 22 и 23 ноемврий т. г. Председателството му разрешава искания отпускъ.

По тази причина г. Нейковъ не ще има възможностъ да развие питането си къмъ г. военния министъръ. Ето защо ще му се отговори въ едно отъ следнитѣ заседания.

Постѣпило е запитване отъ народния представителъ г. Стоянъ Омарчевски до г. министра на народното просвѣщение, много обширно, 21 страници, написани на пишуща машина, съдържащо 48 въпроси. Въ общи линии тази интерпелация засѣга въпроси за неправилно или незаконно уволнение на учители и учителки, за неправилно препоръчване на учебници, че нѣкои отъ избирателитѣ и избираемитѣ въ нѣкои български села сѣ лишени отъ правото на гласоподаване, въпроси, засѣгащи морала на нѣкои длъжностни лица, и т. н. и т. н.

Интерпелацията ще бѣде препратена на надлежния министъръ и по реда на правилника ще бѣде поставена на дневенъ редъ.

Г. г. народни представители! Въ миналото заседание г. министърътъ на просвѣтата заяви, че е готовъ да отговори на нѣкои отправени къмъ него досега питания. Едно отъ тѣхъ е на г. Петко Стайновъ.

Има думата народниятъ представителъ г. Петко Стайновъ да развие питането си.

П. Стайновъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! По установения редъ сѣ били разтурени училищнитѣ настоятелства въ Пловдивъ, въ Ямболъ и въ Бургазъ. Изборитѣ, сѣщо така по установения редъ, сѣ били насрочени въ тѣзи градове за 5 ноемврий. Следъ като населението е било предизвестено, че ще станатъ избори, въ последния моментъ, въ предвечернето на изборитѣ, се е получило съобщение, че изборитѣ се отлагатъ. Обаче нито въ Пловдивъ, нито въ Ямболъ, нито въ Бургазъ населението е било осведомено по надлежния редъ, защо се отлагатъ изборитѣ. Въ всички срѣди, г-да, остана и остава едно впечатление: че отлагането на изборитѣ за училищни настоятели е неправомѣрно и че Министерството на народното просвѣщение не трѣбваше по такъвъ начинъ, въ последния моментъ, да отлага изборитѣ. Следователно, то е извършило едно беззаконие. И заради това азъ отправихъ питане до г. министра на народното просвѣщение да го помоля да благоволи да съобщи на народното представителство, кои законни причини оправдаватъ отлагането на законно-насроченитѣ избори за училищни настоятели въ тѣзи градове.

Наистина, споредъ чл. 88 отъ закона за народното просвѣщение, министърътъ на народното просвѣщение има широки права да може да разтурва училищни настоятелства, обаче законътъ го е ограничилъ въ смисълъ, че мандатътъ на тричленната комисия, която министърътъ би назначилъ на мѣстото на разтуреното училищно настоятелство, трае най-много два месеца, следъ което се произвежда изборъ за ново училищно настоятелство. Щомъ министърътъ е опредѣлилъ датата за произвеждането на избора, той не биваше да го отлага. Отлагането, прекриването на този

срокът от два месеца, който е установен със закон, можеше да стане само със закон. А ние виждаме, г-да, че г. министърът със един указ на 15 ноември 1933 г., след като бѣ преминала датата, на която трѣбваше да се произведат изборитѣ, публикува въ „Държавен вестник“ един доклад: (Чете) „Ваше Величество! На 5 ноември т. г. е насрочен изборъ за членове на българското училищно настоятелство въ гр. Ямболъ.“

„Понеже предстои да се внесе за гласуване въ сегашната сесия на Народното събрание проектъ за новъ законъ за народното просвѣщение, който предвижда другъ съставъ на училищнитѣ настоятелства, то, за да се избѣгне свикването на избирателитѣ въ кѣсо време за два избора, въз основа на чл. чл. 83, 84 и 88 отъ закона за народното просвѣщение, моля да благоволите и чрезъ подписването на тукъ приложенъ указъ да разрешите да се произведе на 25 февруарий 1934 г. изборъ за членове на българското училищно настоятелство въ гр. Ямболъ.“

Това е незаконно, г-да. И азъ съжалявамъ, че държавниятъ глава трѣбваше да бѣде подведенъ да подпише единъ незаконенъ указъ. Отговорността за това беззаконие, разбира се, пада върху министра на народното просвѣщение, понеже министърътъ отговаря за всички актове, подписани отъ държавния глава.

Ние сме имали случаи на отлагане на избори въ последния моментъ, но то е ставало съ законъ. Миналата година се отложиха изборитѣ за окръжни съветници, но то стана съ законъ. Този законъ биде обнародванъ на 12 ноември 1932 г., т. е. единъ день преди произвеждането на изборитѣ за окръжни съветници, които трѣбваше да станатъ на 13 ноември. Това бѣше редовното. Най-после, г-да, може да се допусне, като последна отстъпка, да стане отлагането на изборитѣ съ единъ указъ, съ едно постановление на Министерския съветъ, по чл. 47 отъ конституцията, но когато Народното събрание не може да се свика. Въ този моментъ, когато трѣбваше да се произведатъ изборитѣ, на 5 ноември, Народното събрание заседаваше. А щомъ Народното събрание заседава, не можеше да става отлагането по такъвъ начинъ, по който го е направилъ министърътъ на народното просвѣщение.

Г-да! Изобщо не бива да се оставя въ страната едно положение, при което министритѣ, като видятъ, че по една или друга тѣхна причина, оправдателна или неоправдателна, не бива да станатъ изборитѣ, защото могатъ да ги загубятъ, да ги отлагатъ. Ние имаме и други печални случаи, напр., случаятъ съ с. Кнежа. Този случай, г-да, е много известенъ. Тамъ, щомъ приближеше да се произведатъ изборитѣ, веднага се отлагаха, и дълги месеци Кнежа стои безъ редовенъ общински съветъ. Отлагаха тамъ изборитѣ, като намираха причини, че се появила нѣкаква заразителна болестъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Занимавайте се съ училищнитѣ настоятелства. Оставете общинскитѣ съвети.

П. Стайновъ (д. сг): Азъ не се занимавамъ съ общинскитѣ съвети. Ако посочвамъ случая, правя го, за да констатирамъ, че тая практика, въ последния моментъ да се обявяватъ разни населени пунктове за заразени...

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Лѣкарска комисия ги обявява. Не ги обявявамъ азъ.

П. Стайновъ (д. сг): Каква е тая лѣкарска комисия, когато училищата сѣ редовно отворени, всичко е на мѣстото си, а само изборитѣ не могатъ да станатъ! Болестъта е само за избирателитѣ, за изборитѣ, за политиката!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Кнежа да не е цѣла България? Три хиляди общини има въ България. Говорите само за Кнежа — за единъ изключителенъ случай.

П. Стайновъ (д. сг): Тукъ наистина не е посочена като причина нѣкоя болестъ, а че щѣлъ да се внесе новъ законъ за народното просвѣщение.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Като автоматъ повтаряшъ едно и сѣщо!

П. Стайновъ (д. сг): Ами, г-да, ако тоя законъ за народното просвѣщение не бѣде гласуванъ до 25 януарий, нима ние ще трѣбва на 25 януарий съ новъ указъ, сѣщо така незаконенъ, да отложимъ изборитѣ, понеже не сме гласували тоя законъ?

С. Таковъ (з): При вашето управление това бѣше система.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: По цѣли 5 години нѣмаше нито бюджетъ, нито нищо.

П. Стайновъ (д. сг): Г-да! Вие знаете, 5 години, 10 години се говори за вънасяне новъ законъ за общинитѣ, по силата на който ще трѣбва да станатъ нѣкои промѣни дори въ състава на общинскитѣ съвети. Отъ туй, че постоянно има комисии, които заседаватъ, за да разглеждатъ новъ проектъ за законъ за общинитѣ, трѣбва ли сега на м. февруарий т. г. да отложимъ всички избори за общинскитѣ съвети, понеже сме готвѣли и сме щѣли нѣкога да гласуваме новъ законъ за общинскитѣ съвети? По тоя начинъ, г-да, можемъ ние да сторимъ намѣрения да правимъ новъ избирателенъ законъ и тогава да отложимъ за две-три години изборитѣ за народни представители, докато гласуваме новия законъ. Азъ намирамъ, че такива предлози, като тоя, че щѣлъ да се внесе новъ законъ за народното просвѣщение или новъ законъ за общинскитѣ съвети и пр., не сѣ законни оправдания за отлагане на изборитѣ. Щомъ законътъ е установилъ срокъ, въ който трѣбва да се произведатъ изборитѣ, тѣ трѣбва да станатъ. Ако се мисли да се внесе новъ законъ, отлагане на изборитѣ може да стане само съ надлеженъ законенъ текстъ. Щомъ министърътъ на просвѣщението не е сезиралъ Народното събрание съ единъ такъвъ законенъ текстъ за отлагане на изборитѣ, както направи министъръ Гиргиновъ миналата година за изборитѣ за окръжни съвети, той е извършилъ едно закононарушение. И азъ бихъ желалъ г. министърътъ да намѣри оправдание за това извършено закононарушение.

Председателътъ: Въ сѣщия смисълъ има отправено питане до сѣщия министъръ отъ народния представител г. Александъръ Христовъ.

Има думата г. Христовъ.

Обаждаатъ се: Отсъствува.

Председателътъ: Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ д-ръ А. Бояджиевъ: Г. г. народни представители! Питането, което ми е отправилъ уважаемиятъ народенъ представител г. Петко Стайновъ, се отнася до изборитѣ, и каквито и обяснения да му дамъ, тѣ ще бѣдатъ незадоволителни за него, защото винаги, когато въпросътъ се отнася до избори, а особено до тѣхното отлагане, тѣ (Сочи сговориститѣ) сѣ подъ знака на съмнението.

Ако е въпросъ за една прѣка отговорностъ, азъ мога спокойно да кажа на народното представителство, че отлагането на изборитѣ е станало на 31 октомври, въ това време, когато азъ бѣхъ делегатъ на българското правителство въ Анкара. Азъ заминахъ отъ тукъ на 26, а на 29 е подписанъ докладътъ за отлагането на изборитѣ. Но понеже съмъ министъръ на народното просвѣщение, поемамъ тази отговорностъ и съ нѣколко думи ще отговоря на уважаемия г. Стайновъ.

Изборитѣ въ Пловдивъ действително сѣ били насрочени за 5 ноември и сѣ отложени по тѣзи мотиви, които виждаме въ доклада и които г. защитавчътъ изложи тукъ. Азъ смѣтамъ, че за училищнитѣ настоятелства нѣма нужда отъ нѣкакво измѣнение на закона, за да могатъ да бѣдатъ насрочени известни избори, защото тѣ се произвеждатъ по силата на закона за народното просвѣщение, респ. по силата на избирателния законъ, а чл. 127 отъ избирателния законъ е категориченъ: могатъ съ указъ да бѣдатъ насрочени тѣзи избори.

П. Стайновъ (д. сг): „Насрочени“, а не „отлагани“.

Министъръ д-ръ А. Бояджиевъ: Да. Мотивитѣ за отлагането се намиратъ въ доклада, г-да. И понеже не бива презъ февруарий да се правятъ избори, тѣй като законътъ за народното просвѣщение непременно ще бѣде измѣненъ — законопроектътъ за това е готовъ — министерството е смѣтало за по-практично да отложи изборитѣ, за да не се свикватъ избирателитѣ два пѣти и да се торозятъ. Държавниятъ глава не е билъ тукъ, за да подпише своевременно указа, и едва на 1 или 2 ноември е билъ съобщенъ въ Пловдивъ, когато избирателитѣ сѣ били подготвени, когато изборната борба е била въ своя разгаръ. Забавено е съобщението, и тамъ е грѣшката.

Но не тѣй стои въпросътъ за изборитѣ въ Ямболъ и Бургазъ. За Ямболъ и Бургазъ не е имало указъ за насрочване на изборитѣ. Тамъ е направена грѣшка въ министерството. Обявени сѣ заповѣди, а тѣ сѣ заповѣди не могатъ да бѣдатъ обявявани. И ако бѣха произведени, тѣ

щѣха да бждат касирани като незаконно обявени и насрочени. Затуй е станало нужда за Ямболъ и Бургазъ изборитѣ да бждат на нова смѣтка отложени, за да се насрочатъ съ указъ. Това е направило министерството. Вънъ отъ това, имаше всеобщо желание въ двата града, Бургазъ и Ямболъ, изборитѣ да бждатъ отложени.

Това сжъ обясненията, г. г. народни представители, които мога да ви дамъ по отлагането на изборитѣ.

Председателъ: Г. Стайновъ! Доволенъ ли сте отъ отговора на г. министра?

П. Стайновъ (д. ср): Не съмъ доволенъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Може ли да бжде доволенъ!

Г. Т. Данайловъ (д. ср): Трѣбва да се насрочатъ изборитѣ.

Министъръ д-ръ А. Бояджиевъ: Насрочени сжъ.

Председателъ: Минаваме къмъ първа точка отъ дневния редъ: първо четене проектоотговора на тронното слово — продължение разискванията.

Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Съ най-големъ внимание изслушахме критикитѣ и препенкиитѣ по днешното положение на страната, и по-специално по финансовото и стопанското положение и политиката на правителството, кждето особено бѣха спрѣни погледитѣ. Г. министъръ-председателътъ, на свой редъ, следъ мене ше има да отговори по-общо по всички въпроси, и по-специално по външната политика и въпроситѣ въ връзка съ Женева, спогодбитѣ и т. н. Менъ остана да отговоря на критикитѣ и препенкиитѣ въ областта на финансовата и стопанската политика на правителството.

Г. г. народни представители! Азъ ще си послужа съ първата фраза, съ която започна единъ отъ ораторитѣ отъ дветѣ голѣми групи на опозицията въ Парламента. Той каза: „Никога отговорътъ на тронното слово не е билъ разглежданъ при по-неспокойно време, при по-тревожни обстоятелства и положения въ страната, както днесъ“. Азъ съмъ напълно съгласенъ съ тая констатация. Ако, г. г. народни представители, това е така, мене ми се струва, че критикитѣ и препенкиитѣ, които се направиха отъ г. г. ораторитѣ, които говориха по отговора на тронното слово, трѣбваше да държатъ смѣтка за тази предпоставка. Това бѣ дълъгъ на всѣки народенъ представителъ. Всѣки, който чувствува сериозността на момента, за пълно освѣтление на Парламента, на обществото и на правителството, трѣбваше да направи обективна критика, съ пълното познаване на нѣщата, една критика, която да хвърлише свѣтлина и да подпомогнѣше правителството въ по-нататѣшната му негова дейностъ въ тази областъ. За съжаление, г. г. народни представители, въ по-големата частъ тази критика не бѣ пълна; тя бѣ доста едностранчива, доста слаба и бледа. Азъ не ше отрека, че онѣзи, които говориха по отговора на тронното слово, кои по-силно, кои по-слабо, изнесоха въпроситѣ, изхождайки отъ своитѣ партийни или други съображения. Но нѣма да отрека, че се подчертаваше и сериозността на положението, и трѣбва да призная, че днесъ вече, за разлика отъ миналото, всички сме съгласни съ констатацията, която се прави. За съжаление, обаче, тая констатация иде въ Парламента тогава, когато улицата вече я прави отъ една-две години насамъ. Тая констатация вече не е единъ актъ на предвидливостъ, на биене тревога отъ известни опасни прояви, но констатация, която подчертава едно действително положение, което е настѣпило вече.

Г. г. народни представители! Всички ония прояви на криза въ нашия стопански и държавно-финансовъ животъ не сжъ нито отъ вчера, нито отъ днесъ, нито отъ юний 1931 г.; тѣ не сжъ настѣпили, казвамъ, изведнѣжъ; тѣзи прояви фактически настѣпватъ отъ 1929 г., откогато съществува първата и основна причина, която се подчерта отъ всички оратори като нарушение на стопанската база на нашия животъ — силното спадане на ценитѣ на нашитѣ земледѣлски произведения. Ако всички г. г. народни представители бѣха единодушни въ тази констатация, защо тогава тѣй тенденциозно се тегли заключението, че днешното тежко финансово положение на държавата и народното стопанство се дължи — нѣкой го казаха по-открито, други съ тънка нищка — на лошата политика на днешното правителство? Като съмъ съгласенъ

съ констатацията въ нейнитѣ голѣми линии, азъ трѣбва да отхвърля най-енергично това заключение, което се направи отъ г. г. ораторитѣ отъ тази страна (Сочи опозицията).

Нѣма да обърна внимание на заключенията на ония отъ г. г. ораторитѣ, които искаха още днесъ правителството да си върви, смѣтайки, че всичко у насъ мигновено може да бжде поправено и да потече медъ и масло. На тия заключения нѣма да обърна внимание, защото разбирамъ, че тѣ сжъ несериозни и партизански, отъ които, въпрѣки тежкитѣ условия, при които се огъва страната и цѣлитѣ стопански и държавенъ животъ, все още не можемъ да се отърсимъ.

Другъ народенъ представителъ, пакъ отъ тукъ (Сочи опозицията) каза: „Положението е много сериозно, е много тежко“. Да, г. г. народни представители, тежко е, но, пакъ ще повторя, то не е тежко отъ днесъ и отъ вчера. Най-сѣщественото и най-важното, което ще кажа предъ васъ днесъ, не се състои въ това, да направя по-друга констатация отъ оная, която се направи, но да изнеса причинитѣ за това днешно положение. И тамъ ние се различаваме, и тамъ е голѣмиятъ и неуяснениятъ въпросъ.

Г. г. народни представители! Днешното управление, поело властта въ края на м. юний 1931 г., за различие отъ онова, което завари, веднага трѣбваше да ревизира пѣтя, който се следваше отъ дотогавашната властъ. И действително, преценявайки положението, което му бѣ ясно, веднага пристѣпи къмъ своята реформена дейностъ въ дветѣ посоки: въ правене на икономии и въ търсене на нови приходи. Други пѣтища икономиката, науката още не е измислила. Правителството още отъ първия денъ, следъ като пое управлението, заработи много смѣло за ревизия на нашитѣ външни задължения. Въпросътъ за премахване на репарациитѣ ви еясенъ, въпросътъ за намаляване на трансфера на държавнитѣ задължения — сѣсно. Условиата да започне правителството това, г. г. народни представители, не настѣпиха на 28 юний 1931 г.; тѣ съществуваха вече отъ 1929 г. И това мѣе твърдение се подкрепя съ факта, че миналото управление гласува презъ тая година единъ законъ за изкуствено поддържане ценитѣ на зърненитѣ храни. Стопанскитѣ условия се влошиха още презъ 1929 г. и тогава правителството бѣше принудено да се намѣси. Значи, отъ оня моментъ, както казахъ преди малко, съществуваха причини за едно измѣнение на вътрешната, стопанската и държавно-финансовата ни политика. И ако, г. г. народни представители, единъ отъ голѣмитѣ оратори въ Парламента, пакъ отъ тази страна (Сочи опозицията), уважаемиятъ г. Цанковъ, каза, че въ политиката трѣбва да си служимъ само съ истината, и то въ една областъ по-еластична, по-отгъбена, кждето може да се търпи едно и друго тълкуване, колко повече, г. г. народни представители, по положителнитѣ, по стопанскитѣ и финансови въпроси ние трѣбва да си служимъ съ истината. И азъ ще си послужа съ тая истина. Защото, г. г. народни представители, препенката и критиката по тия положителни въпроси не може да се прави по различни начини — ако е обективна и ако отговаря на истината, тя се прави само по единъ единственъ начинъ.

Отъ тази основа азъ ще излѣза и ще се помѣча да се подкрепя, за да ви стане ясна оная мисълъ, която казахъ, защото днесъ, повече отъ всѣкога, това е необходимо. Азъ ще се помѣча да обясня както причинитѣ за днешното положение, така и максималнитѣ възможности, при които може да се работи днесъ. Защото, г. г. народни представители, ако тѣзи два елемента не бждатъ изяснени, ако само отъ днешнитѣ, вчерашни или преди една година цифри теглимъ заключенията, тѣй едностранчиви, както се изложиха, ние сме на погрѣшенъ пѣтъ и нѣма нищо да допринесемъ за разрешение на голѣмата задача, по която днесъ трѣбва да се произнесе Парламентътъ при отговора на тронното слово, въ едни моменти тѣй сѣдобносни за страната, както се каза отъ тукъ. (Сочи трибуната).

Г. г. народни представители! Кризата, която живѣе България, е бюджетна, кризата е девизна, кризата е стопанска, кризата е дълбока и голѣма; тя трѣбва да бжде схваната въ нейната широта, въ нейната цѣлостъ. Погрѣшно е да се залавяме въ цифритѣ, които показватъ днешнитѣ резултати, било бюджетни, било стопански, и отъ тѣхъ да теглимъ заключението и да правимъ нашитѣ препенки. Това е основно погрѣшно. Казвамъ това специално за ония, които претендиратъ, че съ нуждната сериозностъ и познаване разглеждатъ тия проблеми и които на всѣка трета фраза подчертаваха и изтъкваха компетентността. На всѣки другъ е простено погрѣшно и

едностранчиво да прави своите заключения, но на компетентния, на оня, който тегли заключението си, че само чрез компетентност ние можем да се оправим, нему не е простено да си служи с друго, освен с истината, само с истината и с нищо друго.

Д. Ачковъ (нез): Къде е бай Петко Стояновъ?

А. Циганчевъ (з): Не само бай Петко, ами всички отъ тамъ. (Сочи сговориститъ)

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Азъ имамъ предъ себе си бележки за всичко по-важно, което се каза тукъ отъ тази трибуна. Ако азъ бѣхъ се увлѣкълъ да отговарямъ на тия бележки или да прекъсвамъ, както на менъ навремето сѣ били правени възражения при всѣки случай на неудобнитъ за правителството казани фрази и думи, сѣ целъ да се развали ефектъ отъ речта ми, азъ бихъ могълъ много нѣщо да кажа тукъ (Сочи трибуната), да опровергая и поставя въ стѣснение оня, който говори. Това азъ не правихъ. Азъ оставихъ ораторитъ да си говорятъ свободно, защото считамъ, че най-малко тукъ, въ Парламента, е мѣстото, където ние трѣбва да излизаме съ маниеритъ на нашата партизанщина да изясняваме работитъ.

Азъ мисля, г. г. народни представители, че съмъ последователенъ на себе си, и съмъ билъ единъ отъ тия въ миналото, който достатъчно и винаги навреме съмъ билъ тревога при всички тревожни прояви на нашия финансовъ и държавно-стопански животъ. Следователно, всички ония твърдения, които отъ тукъ (Сочи трибуната) се отправиха къмъ менъ, за да се изяснява на менъ положението, бѣха излишни, защото мисля, че тѣ ми сѣ ясни.

Тукъ се казваше, че липсвалъ планъ за работа. Азъ не мога да ви чета тукъ всичкитъ си доклади, които съмъ правилъ предъ Министерския съветъ още отъ първия денъ, откогато поехъ ресора до днесъ, за да ви стане ясно, че всички ония важни и съществени нѣща сѣ съобразени, сѣ били ясни за ония, които стоятъ тукъ на тази маса. (Сочи министерската маса) Но, г. г. народни представители! Въ тази критика азъ не чухъ нито една дума за едно важно обстоятелство: да се направи различие въ условията по-рано и днесъ и азъ не мога, освенъ да изкажа моитъ съжаления и съ това да подкрепя мисълта си, изказана преди малко, че тази критика, която днесъ повече отъ всѣкога трѣбваше да бѣде обективна, което върховнитъ интереси на страната днесъ изискватъ, не бѣше такава.

Г. г. народни представители! Има ли днесъ по-лесно за всѣки единъ, при тия тежки времена и при тия тежки условия, въ които живѣемъ — обществени и наши вътрешни — да намѣри поводи да обвинява управлението и да тегли заключението, че нѣма резултати отъ неговитъ реформи и мѣрки? Каза се, че били съвсемъ недостатъчни и погрѣшни тия мѣрки — когато ще дойда тамъ, по-конкретно ще отговоря. Има ли, казвамъ, по-лесно отъ това да бѣде обвинявано днешното управление? Азъ мисля, че нѣма. И азъ съмъ съгласенъ съ уважениия г. Молдовъ, че никога отговорътъ на тронното сѣсно не е билъ разглежданъ при по-тежки условия отъ днешнитъ. Не бѣше ли необходимо, г. г. народни представители, тогава, да се преценятъ следнитъ три елемента, които трѣбва да бѣдатъ въ основата на общата преценка за днешното положение, а именно: общото свѣтовно положение, като резултатъ отъ войнитъ; тежкото наследено положение — финансово и стопанско — на 1931 г.; и силно промѣненитъ условия, вътрешни и външни, при които трѣбваше днешното правителство да работи? Ако, г. г. народни представители, тѣзи три основни елемента не бѣдатъ напълно изяснени, ние не сме въ състояние да дадемъ една пълна, абсолютна и, главно, обективна преценка на днешното положение.

Азъ нѣма да се нагърбвамъ да защищавамъ правителството, нѣма да кажа, че го смѣтамъ безпогрѣшно въ дейността му, но азъ ще трѣбва да призная, г. г. народни представители, и вие да се съгласите съ менъ, че отъ първия денъ на управлението, било по отношение на разходитъ, било по отношение на търсенето на нови приходи, едно опомняне е съществувало. Тсва азъ трѣбва да подчертая и мисля, че всѣки добросъвестенъ човѣкъ ще трѣбва да се съгласи съ тази моя констатация. Азъ трѣбва също да подчертая, че $\frac{3}{4}$ отъ онова, което е имало възможностъ да се направи, е направено. И ако ние навлѣземъ въ една преценка на максималнитъ възможности, при които днесъ се оперира, вие ще се съгласите, г. г. народни представители, че това е така.

Азъ нѣма да отговарямъ на ония доста оскърбителни бележки, които се направиха по адресъ на правителството и специално по финансовата и фискалната политика на

ресора, който азъ представлявамъ. Защото, ако азъ навлѣза тамъ, г. г. народни представители, бѣдете сигурни, че имамъ факти много голѣми, съ които мога да се защита по единъ блестящъ начинъ. Това азъ не ще сторя. Мина времето за това. Стига сме правили история!

Но, г. г. народни представители, ако всички се удряме въ гърдитъ и проливаме толкова сълзи за този народъ и държава, ние имаме дълга да бѣдемъ добросъвестни, да отдадемъ всѣкому заслуженото. Нека се правятъ бележки, но бележки умѣстни. Но ако отъ всички страни се тегли заключението, че днешното положение се дължи само на днешното управление, днесъ, когато всички признаваме, че е дошло време за обединение на силитъ и че само съ общи усилия бихме могли да излѣземъ отъ това положение, както азъ нееднократно, откогато съмъ дошелъ на тази маса, (Сочи министерската маса) апелирамъ за това, азъ считамъ, че това държане е погрѣшно. Ако се теглятъ такива заключения, повтарямъ, за да бѣде изложено и компрометирано правителството, като се твърди, че всички злини днесъ, народостопански и държавно-финансови, се дължатъ само на некадърността на днешното управление, ние правимъ въ тия моменти едно предателство, като внасяме единъ ненуженъ и опасенъ смутъ въ обществото. Какъ може да бѣде изяснено тсва положение на народа, какъ може отъ днесъ нататъкъ да се искатъ жертви отъ този народъ? Азъ бихъ желалъ да чуя този, който иска да оправи тази държава, безъ да иска нови жертви отъ народа при туй създадено положение.

Г. г. народни представители! Правителството стѣ първия денъ насочи своитъ грижи, смѣтайки, че обективнитъ условия сѣ налице, да получимъ облекчение по външнитъ тежести и, както ви е известно, въ много малко време то сполучи да прекрати плащането на репарациитъ и последователно на нѣколко пѣти да намали трансфера по външнитъ заеми на 50, 40 и до 25%, както е сега. Бюджетътъ се намали фактически отъ 1931 г. до днесъ надъ единъ милиардъ лева. Оставямъ цифритъ настрана, защото така, по външния имъ разборъ, заключенията не сѣ правилни, понеже въ миналото съществуваше една силно развита система на фондови разходи, които не фигурираха въ официалния бюджетъ. Създадоха се нови приходи надъ $\frac{1}{2}$ милиардъ лева, или всичко $1\frac{1}{2}$ милиардъ лева. И, въпрѣки всичко, г. г. народни представители, положението продължава да бѣде все по-тежко. Има много причини, които спъватъ живота на народното стопанство и затрудняватъ положението на държавния бюджетъ.

Тия причини трѣбва да бѣдатъ напълно изяснени.

Г. г. народни представители! Азъ ще премина поотдѣлно да разгледамъ тия причини, за да мога да поясня моята мисль и да се убедите, че действително онова, което азъ поддържамъ въ общи линии, е истина. Азъ ви казахъ, че само на истината днесъ трѣбва да се облѣгаме, само съ нея трѣбва да си послужимъ, ако действително сме си поставили за задача да дадемъ пълно изяснение на положението и отъ тамъ — да разберемъ трудността на положението.

Не е така лесно да се произнасятъ фрази или пишатъ статии, които азъ често чета, на тема: „Какво да прави правителството за премахване на кризата“. Често съмъ челъ статии, а най-вече въ последно време, по какъвъ начинъ би могла да се премахне стопанската и държавно-финансова криза; челъ съмъ такива статии отъ доста видни наши общественици и специалисти, които си позволяватъ понѣкога да пишатъ на такава тема съ голѣми и грѣмки заглавия.

Г. г. народни представители! Всѣки, който иска днесъ да си постави задача да премахне кризата и да се оправятъ изнеднѣжъ държавнитъ финанси, той не зне какво говори. Кой какво говори и какво демагогуства по този въпросъ, това не ме интересува. Задачата днесъ трѣбва да се сведе къмъ това, да не бѣде допустнато по-нататъшно влошаване на положението. И днесъ, при това така силно влошаване отъ денъ на денъ на външнитъ и вътрешни стопански, политически и други условия, при тая политика на изолация, която волятъ всички държави, ние, които сме страна съ особена стопанска структура, ако можемъ да спремъ влошаването на положението по-нататъкъ, г. г. народни представители, ще извършимъ нѣщо много голѣмо, ние ще извършимъ подвигъ.

И ако е така, азъ мисля, че всѣки добросъвестенъ човѣкъ, чувствувайки отговорноститъ си като народенъ избраникъ, ще се съгласи съ мене, че намъ остава задачата да дадемъ едно пълно изяснение на положението, да посочимъ пѣтица, да направимъ силитъ си, да обеди-

нимъ и Парламентъ и народъ, за да можемъ да постигнемъ тая голѣма задача. Защото днесъ вече азъ чувамъ и отъ тукъ (Сочи опозицията) да се бие тревога и да се казва, че положението е страшно.

Г. г. народни представители! Общитъ свѣтовни причини за влошаване на положението сѣ известни, тѣ се знаятъ — тѣ сѣ резултатъ отъ войната. Сѣтресенията и трусовѣтъ, които настѣпиха и докараха кризата, бѣха различни за всѣка страна. Нека направя единъ кратъкъ прегледъ на причинитѣ на свѣтовната криза, какъто направиха ораторитѣ, които говориха. Тя настѣпи различно въ разнитѣ страни следъ войната. Въ едни страни започна веднага, въ други малко по-късно. Три четвърти отъ страитѣ преживѣха това сѣтресение. Една частъ я преживѣ въ първата половина на следвоенния периодъ; друга — въ втората половина на този периодъ, а въ трети страни, които се сочеха като незасагаеми отъ тази криза, тя започва сега — като Америка и др.

Азъ въ миналото, и главно отъ 1929 г. до 1931 г. отъ тая трибуна, и следъ това като министъръ до днесъ, имамъ една формула за кризата въ България, която поддържамъ и ще се помѣча да я обоснова и подкрепя. Кризата, казвамъ, настѣпваше различно въ разнитѣ страни въ Европа и цѣлия свѣтъ по силата на хиляди съображения и причини, които азъ ще се върна да обясня. Но за България — нека се помни — тя започва отсега нататъкъ. Кризата настѣпва въ 1929 г., когато започва спадането на ценитѣ на земеделскитѣ произведения и постепенно се развива, за да достигне както я виждаме днесъ.

Ето защо, повтарямъ, кризата въ България сега започва. Нека това да не се вижда тревожно, но това е истината. Отъ 1929 г. до днесъ ние изживѣхме единъ преходъ, въ който стопихме нашето масло и резерви на държавни финансии, на платежна способностъ на народното и отдѣлно на частнитѣ стопанства, въ всички направления на стопанския и държавния животъ. Този периодъ изтече вече и следитѣ отъ него ще останатъ за дълго. Отъ сега нататъкъ трѣбва да се приспособимъ къмъ сегашнитѣ условия, и за дълго, това трѣбва да ни бѣде ясно, както трѣбва да ни бѣдатъ ясни голѣмитѣ и трудни задачи, които ни се слагатъ занапредъ. Освенъ ако излѣзе нѣкой, г. г. народни представители, да успокои мене и всички васъ, че днесъ — утре, следъ година или две, ще можемъ да имаме едно поправяне на стопанската конюнктура, респективно ценитѣ на земеделскитѣ произведения да се подобрятъ — нѣщо, което азъ за себе си не мога да вѣрвамъ; пъкъ мисля, всѣки, който следи обективно и преценява условията, ще разбере, че това е така.

Г. г. народни представители! Въ този периодъ се изчерпиха всички срѣдства и резерви за вътрешни нужди на народното стопанство и държавата. И следъ като се знае, че България е предимно земеделска страна и изнася само земеделски произведения, че платежитѣ срѣдства, които ней сѣ нуждни, за да задоволява нуждитѣ на стопанството, сѣ само тия, добити отъ експортъ, и ченѣма други, както ги иматъ много други страни, ние трѣбва да се убедимъ въ тая истина, която азъ току-що преди една минута казахъ.

Ако е така, г. г. народни представители, какъ може така едностранно да се геглятъ заключения отъ цифритѣ на днешния день, било по отношение на народното стопанство, било на държавнитѣ финансии, и да се смѣта, че тия резултати се дължатъ само на дейността на сегашното управление? Голѣма частъ отъ причинитѣ не сѣ ли въ по-голѣмата си частъ резултатъ на миналото, на цѣлия комплексъ отъ причини, които даваха своитѣ прояви много по-рано, навремето още? Тогава не се започна да се взематъ мѣрки, а дочакахме наедно съ улицата всички да правимъ констатацията, че положението е сериозно, и доживѣхме до това положение. Вчерашнитѣ възможности, отъ преди 4—5 години, днесъ сѣ наполовина, много намалѣли, условията вече сѣ други. Г. г. народни представители! По-рано нѣкои сѣ поддържали политиката на намѣсата на държавата, но тогава тя се отричаше.

Они денъ чета последната речъ на Мусолини. Намѣсата на държавата, казва той, има свой смисълъ и ще бѣде резултатна само тогава, когато тя е навременна.

Г. г. народни представители! Азъ мисля, че всички ще си спомнятъ алармитѣ, които се биха при очевиднитѣ тогава прояви, които настѣпваха у насъ за държавнитѣ финансии и за народното стопанство, съ тѣхнитѣ логически, ясно очертани последици. Тогава имаше възможностъ да се взематъ съответнитѣ мѣрки много по-лесно, отколку днесъ при условията, при които живѣемъ. Кризата, г. г. народни представители, както ви казахъ по-рано, започна различно въ разнитѣ страни на Европа. Нека оставимъ онѣя страни, въ които сега започва, макаръ че цѣлъ свѣтъ

е раздрусанъ много повече, отколкуто ние си представяме. Ние обичаме само да се заблуждаваме и да смѣтаме, че сме некадърнитѣ, а тамъ, въ другитѣ демокрации, понеже имало не знамъ какви голѣми хора съ голѣми имена, било нѣщо по въ редъ.

Азъ не искамъ тукъ да ви чета за примѣръ единъ докладъ на г. Поанкаре до министерския съветъ на Франция, преведенъ на български, въ който той прави апелъ, за да спасява Франция, за да видите, какъ той е разглеждалъ положението въ своята страна и за да ви стане ясно, че заблуждения и грѣшки сѣ вършени въ всички страни следъ войнитѣ, защото условията на живота се промѣниха и правителствата не бѣха пригодни за новитѣ условия. Тѣ бѣха погълнати по-рано отъ грижи отъ свършено другъ характеръ. Обаче на тѣхъ се сложиха нови задачи, за които тѣ не бѣха готови, и всички, кой повече, кой по-малко, дочакаха края и тогава почнаха да биятъ тревога и по-сериозно да се занимаватъ съ тия въпроси. Въ цѣлия следвоененъ периодъ — да се не спирамъ на конкретни факти и моменти — винаги сѣ се намирали формули, за да се оправдаятъ, както въ другитѣ държави, така и у насъ, всички грѣшки, които сѣ правени отъ недоглеждане и увлѣчение, или отъ каквото щете го наречете. Това бѣше една обща болестъ, която съществуваше по цѣлъ свѣтъ.

Но най-сетне, ако тя другаде бѣше позволена, за малка България поне отъ онѣя моментъ, отъ 1929 год. насамъ, за който азъ ви говоря, тя не бѣше позволена. И че това е истина, г. г. народни представители, азъ ще го подкрепя само съ факта че и въ бившето управление, две години преди то да падне, раздоритѣ и несъгласията може би въ голѣмата си частъ се дължеха на различията въ преценитѣ по тия именно въпроси. Азъ се мѣча да бѣда последователенъ, да си служа съ тая истина, за която къмъ мене по-рано се направи апелъ.

Въ Австрия, както знаете, кризата дойде веднага следъ войната. Въ Германия — също много скоро следъ войната. Защо бѣше това, г. г. народни представители, и защо въ много други страни тя дойде по-късно и защо въ България тя едвамъ сега и отъ 2-3 години насамъ настѣпи? Австрия, преди войната голѣма империя, имаше развитая своя индустрия, която бѣше проникнала въ Ориента и навсѣкжде другаде. Обаче следъ войната тя бѣше затворена въ границитѣ на една малка държава. Тя трѣбваше да се приспособи къмъ едни условия, за които съвсемъ не отговаряше — нито икономическата структура, нито общитѣ условия и позволяваха това приспособяване. И много естествено, логично бѣше, че кризата тамъ дойде веднага. За Германия се затвори цѣлиятъ свѣтъ. А нейнитѣ индустриални произведения се пласираха по-рано въ цѣлъ свѣтъ и, много естествено, и въ нея кризата трѣбваше да дойде скоро следъ войната. Днешна Полша съ 30 милиона население, по-рано въ Русия съ 150 милиона население, пласираше своитѣ стоки и, много естествено, следъ обособяването ѝ като самостоятелна държава, кризата трѣбваше да дойде.

Следователно, като последица отъ мирнитѣ договори, въ връзка съ прекрояването на държавитѣ, причинитѣ за криза за много държави бѣха обективни и оправдани. Други държави, които бѣха въ по-благоприятно положение, продължаваха да живѣятъ съ едно увлѣчение, като мислѣха, че по силата на положението, което иматъ, биха се наложили на всички и биха могли да иматъ едно положение по-друго. Но и тѣхнитѣ смѣтки не излѣзоха прави. И ние виждаме въ Европа една голѣма трансформация, една основна промѣна въ структуритѣ на самитѣ държави. Страни, импортьори на зърнени храни, днесъ вече ги виждаме експортъорки — както Германия, която изнася рѣжъ — или, най-малкото, стремятъ се да се самозадоволяватъ. Това е една политика на пълна изолацианостъ. Всички станаха и земеделски и индустриални страни.

Нѣма защо да се впускамъ по-нататъкъ и да обяснявамъ причинитѣ за общата криза, които сѣ на чисто материална база, независимо отъ другитѣ социални, политически и други причини, логическа последица на войната.

Презъ този следвоененъ периодъ, г. г. народни представители, какви бѣха условията за малка България? И. както съмъ го казвалъ и другъ пътъ, ще го повтора и днесъ, че ако тогава имаше малко разумъ и предвидливостъ, г. г. народни представители, България днесъ далечъ нѣмаше да бѣде въ туй положение и можехме действително да се смѣемъ на цѣлъ свѣтъ. Друго е вече въ последно време, когато спадането на ценитѣ е извънредно голѣмо. Ако ние имаме необходимитѣ резерви въ стопанството си и държавата си, ние щѣхме да преодолѣемъ тази криза, защото нашата страна по своята структура е

най-вече пригодена да можем да живеем в едно положение на изолация. Една държава, която можа да намали вноса за задоволяване на своите държавни нужди от 1½ милиарда лева на 200—300 милиона лева, е способна да се самозадоволява, когато цял свят е тръгнал в този път. Тя най-малко щеше да почувства тази силна криза, която днес виждаме вече тъй дълбоко заседнала, и нямаше да бъде тъй силно стъснена стопански и държавно-финансово по причини и увлечения сънищо неоправдани през този именно период.

Г. г. народни представители! Ако за всички други страни биха могли да се съчат обективни причини за кризата, аз бих искал да знам за България в следвоенния период имаше ли по-рано причини, освен тези от 1929 г. насам? Напротив, България бѣ въ много благоприятни условия, особено пък в втората част на следвоенния период. Има ли нужда, г. г. народни представители, да ви цитирам разширѣти на експорта на нашѣ сурови земеделски произведения, които ние изнасяхме — особено след 1922 г. и по-късно — за да ви направя една равностѣтка, че никоя страна въ Европа не е била при тъй благоприятно положение, както сме били ние?

По това като е било така, г. г. народни представители, не трѣбваше ли да бъде разбрано, че тия резултати сѣ били временни, поради изключителнитѣ общостопански условия, и да сѣ вземат мѣрки, за да имаме свои резерви и да можем да посрѣщаме по-леко положението, което настѣпи впоследствие, особено от 1929 г. насам? Въ цялѣ святѣ тогава всички които бораваха въ тази област, даваха еднакви заключения — че ценитѣ на зърненитѣ храни за десетки и десетки години нѣма вече да се покачват, нѣма да намѣрятъ онова равнище, което сѣ имали по-рано. И ние, като експортьори само на земеделски произведения, не се ли налагаше поне отъ този моментъ нататѣкъ да се опомнимъ и да правимъ резерви, за да бѣдѣхме готови за днешния моментъ?

Ами съ какво можемъ да оправдаемъ, г. г. народни представители, това, което стана въ 1929 г., когато се наложи да се регламентира цената на храната за вътрешна консомация на 4 л. при паритетъ 2.50 — 2.80 л. на външнитѣ цени? Не можахъ ли тогава да се намѣрятъ възможнитѣ при благоприятни условия сѣдства, за да се плати разликата на производителя въ пари, ами се дадохъ 70% бонове и 30% пари? Това показва едно — че не се е държало смѣтка за тази последица, която непременно идѣше; не е помислено да се взематъ мѣрки, които обективнитѣ условия съществуваша, за да се засилѣха приходитѣ на държавата.

А днес, г. г. народни представители, всички въ единъ гласъ въ Парламента намиратъ, че всички реформи на правителството сѣ били пачитивни. Една реформа се искаше отъ всички: повишение на цената на зърненитѣ храни, повдигане или валоризация на труда и производството на 3/4 отъ българския народъ — съ което азъ съмъ напълно съгласенъ. Ако това се е съзнавало, че е така, и ако това се сочи като най-голяма, главна база за съвземане на народното стопанство, а отъ тамъ и за държавнитѣ финанси, азъ питамъ: каква проява на грижи съществуваше отъ 1929 г. насам?

Оставямъ всичко по-нататѣкъ. Какъвъ признакъ на опомняне имаше? Напротивъ, до последния моментъ, г. г. народни представители, разходитѣ срещу вносъ на чуждестранни стоки сѣ вървѣли въ едни максимални, сънищо неоправдани размѣри. И въ този моментъ, когато азъ изговарямъ тази фраза, нѣкои се подсмиватъ и имъ се вижда това обяснение партизанско. Азъ само ще съжалявамъ, ако на моето обяснение се даде такава тенденция.

Г. г. народни представители! Тази дата, 1929 г., трѣбва да бѣде винаги предъ насъ. Азъ нѣма да си служа съ други примѣри отъ по-рано за голѣми грѣхѣ. Но тази дата е началото на вътрешнитѣ финансови сътресения. Азъ ще ви посоча и другъ единъ голѣмъ примѣръ. Отъ 3.300.000.000 л. чужди платежни банкови сѣдства, които бѣха пласирани въ страната подъ формата на варанти, експортни и други кредити, въ година и половина — две, до 1932 г., се изтеглиха и слѣзоха вече къмъ 800 милиона лева. Нима не бѣне достатѣчна тази голѣма проява на теглене на чуждитѣ капитали и на ония банкови и търговски раздрусвания, които ви сѣ известни? Нѣма защо да поменавамъ имена. Тогава правителството помисли ли за нѣкакви мѣрки или за засилване на приходитѣ, както и вземане на други мѣрки за икономии, най-малкото поне да не оставяше да се изчерпва девизната наличностъ, девизнитѣ сѣдства на страната, шомъ бѣше наличие предпоставката, че ценитѣ на нашитѣ експортни стоки нѣма да се повишаватъ?

Съ това обяснение, г. г. народни представители, азъ завършвамъ и ми се струва, че вамъ става достатѣчно ясна една отъ голѣмитѣ причини, поради които днесъ и народно стопанство, и държавни финанси страдатъ.

Когато се тегли заключение, че е погрѣшна девизната политика на правителството днесъ, провеждана чрезъ Народната банка, и така се обясняватъ всички затруднения, които и държавата и народъ изпитватъ, защо не се полита: каква девизна наличностъ, какви авоари се оставиха на 1931 г. и то следъ сключването на два заема, при единъ износъ по-рано надвишаващъ днешния съ нѣколко милиарда?

Тогава не се вземаха мѣрkitѣ, които тукъ се посочваха, за да се прекратятъ разходи на стотини милиона лева. Азъ и до днесъ съмъ принуденъ да подписвамъ платежни заповѣди за чуждестранни разходи, които считамъ напълно за изливни, но които не мога да отсгряна, защото ангажиментитѣ за тѣхъ сѣ направени много по-рано — разходи на девизи. Азъ съмъ поддържалъ отъ първия денъ, че трѣбва да се направи една основна преоценка на положението специално въ тази областъ, че трѣбва да градираме нуждитѣ си, че трѣбва нѣкои разходи да намалимъ, други да преполовимъ, а трети съвсемъ да премахнемъ, защото е ясна бачта, съ която разполагаме и съ която има да посрѣщаме тия разходи. Но и досега сѣ разни речи изъ провинцията и съ подобни писания се внася пакъ същото заблуждение.

Българскиятъ стопански святъ, за негова честъ, разбра истинското положение, обаче българскиятъ политиканствувашъ святъ не го е разбралъ и продължава да прави тревога въ тази областъ и да внася смутъ въ стопанскитѣ сѣдѣ, като се смѣта че тия ограничения, които се правятъ днесъ, сѣ резултатъ на неразбиране.

Ако така се обясняватъ, г. г. народни представители, най-същественитѣ проблеми, които сѣ основа на нашия стопански животъ, каква по-голяма дейностъ искате тогава вие отъ днешното управление? Ако ония, които претендиратъ, че стоятъ на фронта на държавата, изопачаватъ и даватъ едни такива обяснения на тия голѣми проблеми, какъ можемъ да искаме отъ простосмъртнитѣ български граждани да иматъ по-ясна представа за тѣхъ?

Примѣръ. Въ една януарска книжка отъ едно списание, единъ професоръ отъ компетентнитѣ, като казва, че кризата могла да се премахне много лесно, пише дословно: „Въ Кооперативната банка само“ — която азъ управлявамъ — „има 700 милиона лева готови сѣдства! Ако тѣ бѣдѣтъ вземени, както и отъ много други мѣста, които азъ бихъ могълъ да посоча — ето ви сѣдствата, съ които правителството може да предприеме много стопански инициативи и улеснения и кризата ще се премахне“.

Р. Василевъ (д. сг.): Кой професоръ?

Министъръ С. Стефановъ: Това е писано въ януарската книжка на „Звездо“. Кой е професорътъ — не е важно. Това сѣ, г-да, цифри и примѣръ, които поддържамъ. А заглавието на статията е „Начинъ за премахване на кризата“.

Д. Ц. Цанковъ (д. сг. Ц.): и **Г. Т. Данаиловъ** (д. сг.): Кой е този професоръ?

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц.): Г. министре! Както виждате, отъ много страни Ви отправятъ запитване.

Н. Стамболиевъ (з.): Мишайковъ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Азъ много слушамъ за тази компетентностъ, която ни се навира въ очитѣ. Но, г. г. народни представители, тази компетентностъ е лишена отъ елементарна предвидливостъ и отъ елементарно чувство на усѣтъ и способностъ да преценява всѣка тревожна проява въ живота, нейния произходъ и нейното логическо послѣствие, което тя ще даде и не е въ състояние да бие назреме тревога. Иначе азъ бихъ се преклонилъ предъ нея. Но ето единъ най-същественъ въпросъ, да ви обърна вниманието: докато дойде днешното управление, никой, за съжаление, не приказва за платеженъ балансъ и за девизна криза — и то тогава, когато ние бѣхме въ същото фактическо положение на изчерпани и все намаляващи девизи, каквото е днешното. Съ мѣрkitѣ, които се взеха, наличността на авоаритѣ на Българската народна банка до днесъ се поддържа на същото равнище. Не се ли налагаше, г. г. народни представители, една елементарна предвидливостъ? Тогава се сдираше само съ цифритѣ на търговския балансъ, който търговски балансъ въ редица години се показва активенъ съ

един и половина милиарда лева, а платежният баланс, който не се изучава, беше с един дефицит от един и половина милиарда лева. Значи, по двете посоки една разлика от 2—3 милиарда в няколко последни години. Бих мързъл да ви прочета цифрите за увърнение. И всичко се обясняваше до вчера, па, ако щете, за мнозина и до днес, с цифрите на търговския баланс. Тогава нѣма да търсим изхода от кризата, г. г. народни представители, ни в компетентността, ни в невежеството, а ще го търсим в разума, в познанията, в високото съзнание и чувство на отговорност и в действията на всички управници, който има длъга, когато работи за смѣтка на държавата, да работи съ пълно познание на нѣщата и съ пълно и абсолютно чувство на отговорност, а не съ затворени очи и съ търсене на формули за оправдаване на тая или оная бюджетна или стопанска проява.

Г. г. народни представители! Ще премина конкретно къмъ обяснения върху бюджета, защото раздѣлихъ кризата на три главни части — бюджетна, стопанска и де-визна. Нѣма защо да се връщамъ да говоря за всичките онѣзи апели и мнения, които се подчертаха въ направените критики, за планова работа, за голѣми реформи, въ един моментъ, когато всичко е деформирано и за не зная още какви фантазии, за да се премахне това и онова. Ще подчертая само, че въ всичките мѣрки, които, като скромни деятели, сме взимали досега, сме се ръководили само отъ интереситѣ на държавата, безъ да държимъ смѣтка за партийни и други настроения и недоволства, като сме имали смѣлостта да поемаме отговорност въ такива тежки дни. Коририраха се много закони съ огледъ да се внесе по-го-лѣма справедливостъ, по-правилна хармония въ стопан-ските придобивки по-правилни съотношения въ народо-стопанския животъ. И резултатитѣ сѣ налице. Единъ отъ уважаванитѣ отъ менъ оратори каза: „Политиката на Наро-дния блокъ е налице и резултатитѣ отъ нея сѣ на-лице“. Но, г. г. народни представители, като вземаме тѣзи резултати аритметически, забравяме, че тѣ сѣ и върху раз-лични аритметически бази и, значи, не може да се направи една обективна критика. Какъ може да се твърди, че всич-ките корекции въ фискалнитѣ закони за прѣжити и косвени данѣци не сѣ дали резултатъ? Ако има нѣщо, съ което азъ мога да се гордея, стойки на това мѣсто (Сочи мини-стерската маса), то сѣ тѣкмо тѣзи резултати, които се полу-чиха. Защото, ако не бѣха направени тѣзи корекции, азъ искамъ да ми се отговори: какво щѣше да бѣде положе-нието днесъ при тѣй промѣненитѣ условия? И най-сетне азъ бихъ апелиралъ къмъ тѣзи господа, когато утре ще иматъ управлението на страната, да направятъ днесъ декларации, че тѣ ще се откажатъ, ще отиѣнятъ всички ония измѣнения и нововъведения въ фискалнитѣ закони, които прскарахме, и ще потърсятъ по други пѣтища при-ходи, съ по-други, по-голѣми съкращения, отколкото се направиха, макаръ да признавамъ — казахъ още въ на-чалото — че има още много да се прави. Но г. Петко Стояновъ каза много право: „Демокрацията и парламен-таризмътъ мѣчно, бавно творятъ, но оставятъ следа“.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Само това ли право каза той?

Министъръ С. Стефановъ: Той каза много прави ра-боти по констатациитѣ и преценките върху общитѣ свѣ-товни причини за кризата. Азъ оставамъ настроена другата тенденция, която е искалъ да вложи. Но трѣбва да при-знаемъ че общитѣ преценки, които той направи, бѣха прави.

Следователно, г. г. народни представители, всички вие, които говорите за демокрация и за парламентаризмъ, като имате предъ видъ нещастната българска действител-ност, азъ искамъ да подложите на преценка дейността на този финансовъ министъръ и на туй правителство при сегашнитѣ условия и специално при днешнитѣ стопански условия и възможности, да прецените и резултатитѣ отъ тая дейност. И трѣбва да бѣдете справедливи да ги при-знаете. Азъ не желая и не чакамъ никой да каже мерси, но, за съжаление, трѣбва да кажа, че, съ изключение на двама оратори, другитѣ не обѣлиха жѣбъ да кажатъ поне две думи по съгласението по външнитѣ заеми, по които ще платимъ само съ 10% останалитѣ 75% нетрансферирани суми. Не благодарност и заслуга да ми се признае. Това нѣмамъ право да чакамъ. Ето защо, г. г. народни предста-вители, ония преценки, които отричаха всичко, не сѣ обек-тивни, тѣ сѣ много опасни отъ гледище на голѣмитѣ ин-тереси на страната и на държавата — не за правителството.

Г. г. народни представители! Отговорътъ, който ще дамъ по тѣзи точки, е свързанъ съ единъ голѣмъ въпросъ, който се повдигна и който бѣше правилно коригиранъ отъ уважавания г. Цанковъ. Г. Цанковъ каза, че не може да бѣде слаганъ въпросъ за приравняване на ценитѣ на ин-дустриалнитѣ продукти, външни и вътрешни, съ тѣзи на земледѣлскитѣ произведения. Той каза, че въпросътъ не-

правилно се слага, че по-скоро трѣбва да се стремимъ да повдигнемъ ценитѣ на земледѣлскитѣ произведения, да ги поприближимъ по възможностъ къмъ тия на индустриал-нитѣ произведения, особено които сѣ отъ най-тѣрва не-обходимостъ. Ако се не лъжа, това бѣше мисълта Ви, г. Цанковъ? И така трѣбва да се сложи задачата. Всичко онуй, което се казва за приравняване на ценитѣ, е само демагогия, несериозна работа, макаръ че азъ — бързамъ да заявя — съмъ напълно за него. То е много право, но е задача неизпълнима при днешнитѣ условия, щомъ сме стигнали до тукъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Това бѣше програмата на блока, г. министре! Вашата програма бѣше... да Ви я прочета, ако искате.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Не разбирате програ-мата на блока.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Нима ще отречете, че ако има една голѣма аномалия у насъ, то е тая, че днесъ ценитѣ на земледѣлскитѣ произ-ведения сѣ 100—200% подъ нормалнитѣ златни цени? Нѣма база за сравнение. Следователно, употребената фраза тукъ, че спадането е революционно, е много право. Но къде бѣше тая държава, която можеше да разреши тази про-блема навреме? Колкото и това да го желаемъ всички, колкото то да е действително най-голѣмата аномалия у насъ, най-голѣмото бедствие, най-голѣмата проблема, азъ пакъ казвамъ, че трѣбва да се направятъ върховни усилия да се помчимъ въ тая областъ да направимъ нѣщо по-вече, отколкото е направено досега. Азъ ще се върна по този въпросъ.

Но да вземемъ чисто фискалнитѣ резултати. За бю-джета се каза, че измѣненитѣ му не били дали абсолютно нищо и че ние сме щѣли да го приключимъ съ повече отъ 1 милиардъ лева дефицитъ. Кой отрича това? Не бѣхъ ли азъ, г. г. народни представители, който още при гласува-нето на бюджета отъ това мѣсто (Сочи министерската маса) казахъ, че въпрѣки всичко този бюджетъ ще бѣде приключенъ съ единъ дефицитъ къмъ 1 милиардъ лева? Вземете дневницитѣ и провѣрете. Условията продължа-ватъ все повече да се влошаватъ и, колкото и да работимъ съ огледъ на тѣзи перспективи, ние сме безпомощни и абсолютно е невъзможно при туй положение, което зава-рихмѣ, да приключимъ бюджета безъ дефицитъ. Значи, вие искате, г. г. народни представители, ние да ликвиди-раме една минала епоха съ всички ариерета и дефицити, оформени и неоформени по бюджета, и да поддържаме и текущи нужди само съ текущи приходи въ едно кратко време? Какъ може да бѣде поддържанъ този абсурдъ? Може ли сериозно да се твърди това? Азъ искамъ, г. г. народни представители, да се признае имало ли е днешното правителство съзнанието да измѣни напълно изъ основа бюджетната политика, направило ли е то въ този периодъ, още първата година даже, по бюджета за 1932 г. 750 ми-лиона лева икономии, втората година още около 150 ми-лиона лева икономии, или общо 900 милиона лева и около 200—250 милиона лева по фондоветѣ, които вие никога не калкулирате наедно, когато разглеждате бюджета въ не-говитѣ формални цифри? Не направи ли днешното прави-телство смѣло, енергично надъ 1 милиардъ лева намаление? Не създаде ли то нови приходи надъ половинъ милиардъ лева? Ама, г. г. народни представители, ако при миналата конюнктура, при миналитѣ условия, само 500 милиона лева се правѣше икономия годишно, за 8 години това сѣ 4 ми-лиарда лева! Тогава нѣмаше нужда отъ заеми. И при какви условия сѣ тѣзи заеми? Азъ ще ви ги посоча.

Г. г. народни представители! Измѣненитѣ, които се на-правили въ законитѣ за прѣжити и косвени данѣци, да-доха своитѣ резултати. Това, което трѣбва да се чуе е, че не се повишиха ценитѣ на тритѣ четвърти отъ индустри-алнитѣ стоки, че се обложиха материалитѣ, вмѣсто съ 3% адвалорна такса, съ 15—60%. Тогава защо е това отрица-ние? Какъ да се нарече то въ този моментъ днесъ?

Г. г. народни представители! Измѣненитѣ, които азъ на нѣколко пѣти правихъ въ законитѣ за косвенитѣ и прѣжити данѣци, не можахъ да дамъ резултати преди из-тичането декларациитѣ по старитѣ облози, които бѣха направени преди три години. Резултатитѣ отъ тѣзи измѣ-нения ще почнатъ да се получаватъ тепърва, когато обло-зитѣ ще бѣдатъ направени по новитѣ декларации. И резултатитѣ вече сѣ налице. Не е важна аритметиката, но съотношението. Казвамъ това, за да отхвърля оная пре-ценка, която се прави тукъ, че тѣзи измѣнения не били дали резултати, защото увеличението на облозитѣ било го-лѣмо, непоносимо и защото нашата аритметика била по-грѣшна. Нито едното, нито другото е вѣрно. Обективната преценка, обаче, не може да не признае, че ние не мо-

жехме да чакаме резултати по-рано от изтичането, по-старият, на три години, тъй като обложител бѣха направени по старитѣ декларации и че вносът се намали много. Въпреки всичко, г. г. народни представители, за честта на финансовата администрация, за която тукъ много приказки се казваха, за честта на Финансовото министерство, което прокарва днесъ тая политика на стегнатост, на дисциплина, на денонощни грижи, резултатитѣ сѣ налице за малкото време, откато се прилагат новитѣ измѣнения.

Така, презъ м. октомврий постѣпленията отъ поземелния данѣкъ — по който се прави най-много демагогия, че не го събираме, въпреки намалението му на 50% въ сравнение съ миналата година, сѣ увеличени отъ 1.895.000 л. на 5.300.000 л. или съ 180% въ повече; постѣпленията отъ данѣка-занятие, отъ 23.937.000 л. въпреки влошенитѣ стопански условия, сѣ увеличени на 32.256.000 л. или 34.8% въ повече; постѣпленията отъ данѣка върху общия доходъ отъ 2.445.000 л. сѣ увеличени на 2.570.000 л. или съ 5% въ повече. Не бива да изпускате изъ предъ видъ, че новитѣ декларации сега се установяватъ. Това сѣ постѣпления, реализирани по старитѣ декларации. Постѣпленията отъ данѣка върху дружествата отъ 4.900.000 л. сѣ увеличени на 6.100.000 л. или съ 12% въ повече; постѣпленията отъ данѣка върху сградитѣ отъ 192.000.000 л. сѣ увеличени на 264.000.000 л. или съ 12% въ повече; постѣпленията отъ данѣка бегликъ отъ 552.000.000 л. сѣ намалени на 527.000.000 л. или съ 4% минусъ; постѣпленията отъ военния данѣкъ отъ 2.842.000 л. почти несъбранъ въ миналото, сѣ увеличени на 5.170.000 л. или съ 82% въ повече; постѣпленията отъ данѣка за трудовата повинностъ отъ 2.200.000 л. сѣ увеличени на 2.700.000 л. или съ 19.8% въ повече; постѣпленията отъ данѣка за наследствата отъ 2.140.000 сѣ увеличени на 2.644.000 л. или съ 25% повече. Следователно, презъ м. октомврий постѣпленията сѣ увеличили съ 37.5% въ повече. Всичко това е по глава I на бюджета за приходитѣ на държавата. За седемтѣ месеци отъ текущата година, като имате предъ видъ, че месецитѣ юний, юлий и августъ сѣ месеци на слаби постѣпления, общото увеличение на постѣпленията е съ 60% въ повече.

При тѣзи данни, г. г. народни представители, за постѣпленията отъ прѣжитѣ данѣци — имайте предъ видъ, че прѣжитѣ данѣци отъ м. февруарий почватъ да се определятъ по новитѣ декларации — когато общитѣ постѣпления отъ прѣжки данѣци сѣ увеличени съ 60%, какъ може да се отрече тоя резултатъ и да се каже, че всички мѣрки, които се взеха, че всички измѣнения и корекции, които се направиха въ законитѣ за прѣжитѣ и косвенитѣ данѣци, не сѣ дали резултати, като не се взематъ въ съображение влошенитѣ стопански условия? Ако бѣха миналитѣ условия, резултатитѣ щѣха да бѣдатъ двойни.

Г. г. народни представители! Тукъ се апелира за система, за компетентност, за стегнатост, да се премахне партизанството и т. н. — говоря за Финансовото министерство — че не сѣ били събирани данѣцитѣ и т. н.

Казахъ ви постѣпленията отъ прѣжитѣ данѣци. Да ви кажа сега и постѣпленията отъ косвенитѣ данѣци. Имамъ сведения за постѣпленията отъ косвенитѣ данѣци отъ 1929 г. насамъ. Така, постѣпленията въ митницитѣ въ 1929 г. сѣ били 2.025.000.000. Както ви е известно, 1929 г. бѣше една изключителна година следъ голѣмия заемъ, следъ единъ извънредно голѣмъ вносъ, възлизащъ на 8.250.000.000 л., за да падне по-късно, на другата година, на 4.500.000.000. Въ 1930 г. постѣпленията въ митницитѣ сѣ били 1.171.000.000 л.; въ 1931 г. — 1.325.000.000 л. Виждате, при намаленъ вносъ, приходитѣ сѣ засилени, благодарение на адвалорнитѣ такси. Въ 1932 г. постѣпленията въ митницитѣ сѣ 1.309.000.000 л., при единъ вносъ 40% отъ тоя презъ предшестващата година. Въ 1933 г. — досега сѣ 679.000.000 л., които до края на годината ще се увеличатъ къмъ 900—950.000.000 л. Нима аритметиката е, която трѣбва да ни покаже дади измѣненията и корекциитѣ на законитѣ данѣци дадоха резултати? Виждате, че законитѣ данѣци дадоха резултати. Ние имаме едно увеличение на постѣпленията въ митницитѣ, макаръ вносътъ да не е увеличенъ, поради девизнитѣ затруднения, а, напротивъ, намаленъ е, защото той не можеше да бѣде по-голѣмъ, отколкото е износътъ — базата, възможността ни да плащаме. Защо не бѣха съобразени, г. г. народни представители, тия съотношения, за да се даде една що-годе правилна преценка и да се признае, че всички тия корекции, които се внесоха въ съответнитѣ закони, данѣка едни колосални резултати — само постѣпленията отъ косвенитѣ данѣци данѣка едно увеличение отъ около 700.000.000 л.? Има ли нужда азъ тукъ да изнасямъ всичкитѣ аномалии и всичкитѣ злоупотребления и използвания по силата на всички оня безмитенъ вносъ, който се вършеше по 29-тѣ закона, който азъ отменихъ,

като оставихъ само 4-5? Азъ ще ви кажа само единъ примѣръ: докато държавата по-рано е губѣла отъ безмитенъ вносъ на петролъ 50 милиона лева, днесъ тя губи само 15% отъ това, което е губѣла въ миналото и пакъ отпускатъ безмитния вносъ на петрола за нуждитѣ на вършачкитѣ, както бѣ разрешенъ и тази година, макаръ и късно, по обясними причини. Давамъ ви този примѣръ, за да ви стане ясно престѣпното безгрижие въ миналото, проявявано въ това отношение спрямо интереситѣ на държавата. Не можеше да се консумира 1.500.000.000 л. девизна наличност и да остане Българската народна банка безъ нищо. Не може да не се признае, че при всички тѣзи корекции, които се направиха, и колкото и правителството да бѣше неприятно за засегнатитѣ, ние не следвахме системата да се харесваме, защото насъ ни движеше само чувството на отговорностъ предъ българската държава и българския народъ.

Г. г. народни представители! За да стане ясно съотношението, азъ ще прочета едни проценти, за да се види какви сѣ приходитѣ отъ адвалорнитѣ такси. Въ 1929 г. по отношение на вноса, приходътъ отъ адвалорнитѣ такси е билъ 2.10%, въ 1930 г. — 1.98%, въ 1931 г. — 2.4%, въ 1932 г. — 10.8%, а въ 1933 г., въпреки толкова намаления вносъ — 13.5%.

Г. Т. Данаиловъ (д. ст): Много естествено, защото голѣма частъ преминаха като адвалорни такси.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Нищо не е преминало.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Има ли по-смислена реформа отъ тая регламентация, която ние направихме по безмитния вносъ, реформа, която вие гласувахте и одобрихте, за да бждатъ отрицани нейнитѣ резултати сега по критиката, която правите по отговора на тронното слово?

Г. Г. Данаиловъ (д. ст): Заедно съ васъ гласувахме.

Министъръ С. Стефановъ: Има ли нужда, г. г. народни представители, да си служа съ други аргументи, за да подчертая, че тая критика бѣше крайно недобросъвестна? Ами ако всички тѣзи измѣнения и поправки не бѣха направени при така намаления вносъ, при днешнитѣ условия, какъ щѣхмѣ да бждемъ ние?

Могатъ ли да бждатъ отречени, г. г. народни представители, реформитѣ, които се направиха въ прѣжитѣ данѣци? Съществуваша аномалии, които можеха да бждатъ оправдани въ румелийско време, но по никой начинъ не можеха да бждатъ оправдани въ периода на 8-годишното минало управление. Какъ можеше да се поддържа, на примѣръ, 20% глоба за единъ денъ закъснение и за периодъ отъ години закъснение? Какъ можеше да продължава тоя принципъ толкова години?

Отъ тая трибуна се говорѣше за милиарди несъбрани данѣци. Г. г. народни представители! Далъ ли си е нѣкой трудъ да направи проучване отъ какво естество сѣ тия милиарди несъбрани данѣци въ миналото? Азъ, който имамъ най-голѣмъ интересъ да атакувамъ миналото управление за тия несъбрани данѣци, съмъ намѣрилъ обяснение и оправдание за голѣма частъ отъ тѣхъ. Тѣ сѣ резултатъ на една аномалия, която е продължавала години, безъ да бѣде коригирана. Половината отъ тѣзи милиарди сѣ глоби. Когато азъ поехъ Министерството на финанситѣ, менъ ми връчиха единъ актъ за 23 милиона лева глоба. Какъ можеха да се поддържатъ тия положения въ закона за акцизитѣ съ тѣзи глоби, безъ да бждатъ съобразявани съ най-малкитѣ толеранси, които трѣбваше да бждатъ взети предъ видъ, за да не се съставятъ актове за милиони? И какъ можеше да продължава всичко това и само да се вписватъ глоби като вземания на държавата? Ами всички стари недобори до 1928 г. въ половината си, въ голѣма частъ сѣ 20% глоби, които удвояватъ и утрояватъ размѣра на данѣцитѣ на ония, които не сѣ ги платили. Оставямъ настрана всичкия оня сборъ на тѣ нареченитѣ слѣти данѣци отъ 1926 г., отъ които никой нищо не може да разбере, ако поиска да ги анализира.

По отношение на приходитѣ на държавата, г. г. народни представители, и по отношение на принципа на справедливостъ, както тукъ често пѣти обичатъ да говорятъ — да се вземѣ отъ тамъ, отъ гдето могло да се вземе, всички поправки и измѣнения, които ние направихме, сѣ се ръководили отъ тоя принципъ. Ами тѣ сѣ ясни и за децата! Въ какво се състоятъ тѣ, г. г. народни представители? Тѣ сѣ главно по общия доходъ. Нима законътъ можеше да стои съ голѣмитѣ проценти 35% — нѣ какви илюзорни облози? Съществената база за облогъ не съществуваша въ сѣция законъ. Човалътъ е пробитъ — изтича, съществува само въ закона 35% облогъ върху

общия доход, съ тенденция да се увеличава, а фактически нищо не се събирало. До моите изменения на закон, г. г. народни представители, по общия доход фактически нищо не се е събирало. Оставям настрана она бележка, по която навремето се вдигна толкова шум, че десетки години голъми фирми не бяха съ установени данъци. Тая истина, най-сетне, лъсна, защото данъците на тия фирми бяха установени от изключителните върховни комисии, които създадохме съ закона, за да ликвидират съ едно положение и да дойдем до ажур, за да имаме положение ясно и за данъкоплатеца, и за държавата, и за да може финансовата организация да работи по-спокойно и по-правилно. Оставям настрана безгрижието, което е царило, за да не се събират данъци въ продължение на десетки години от много и много фирми. Най-после, списъците съ вече установени, тѣ не могат да се оспорват и опровергават, тѣ както навремето се опровергаваха от нѣкои частни фирми, които посочваха и нумера на квитанцията, съ която сѣ платили данъка си, безъ да обяснятъ, че тѣ сѣ платили само служебно определения имъ данък. Азъ нѣма да навлизамъ въ тази област, че бѣха времена и условия, когато държавата можеше, безъ да има нужда да прибѣгва къмъ други срѣдства, да събира по 500—600 милиона лева на годината повече вътрешни плащания. Да оставимъ настрана този въпросъ — много сме го вече предѣквали.

Но, г-да, да дойда на сѣщината на въпроса. Да бждатъ отречени тукъ тия поправки, които внесоха справедливостъ и които осигуряватъ приходи на държавата на принципа да вземемъ отъ по-силния и да облекчимъ послабия — това азъ не го разбирамъ!

Три бѣха сѣществени пробиви въ закона за прѣжитѣ данъци, отъ които държавата, въпрѣки голѣмитѣ таблици на облози, не вземаше нищо. Първо, законътъ позволяваше балансътъ да бжде приключванъ тѣй, както данъкоплатецътъ желае да го приключи. Въ стария законъ нѣмаше абсолютно никакво ограничение за създаването на фондове въ балансѣ. Ние ограничихме, че тия фондове не могатъ да бждатъ повече отъ 10% отъ печалбитѣ; следователно, отъ печалбата не може повече отъ 10% да се отнесе къмъ фонда. А въ миналото се отнасяше 100%, законътъ го покровителствуваше и приходи не се вземаха. Азъ ще ви посоча конкретни факти.

Вториятъ голѣмъ пробивъ въ закона бѣше, че всички заплати и тантени въ тѣй нареченитѣ фамилни акционерни дружества — а три четвърти отъ акционернитѣ дружества сѣ такива — не се облагаха по общия доход, а се облагаха само съ 10%. Печалбитѣ въ 90% се оформяваха чрезъ заплати и тантени. Нищо не се вземаше като приходъ.

Другъ голѣмъ пробивъ е следниятъ. Амортизациятѣ по недвижимитѣ имоти ставаша безразборно. Една печалба за цѣлата година можеше да бжде включена напълно въ една амортизация на недвижимъ имотъ. Нашата корекция ограничи това, като въ закона казахме: амортизациятѣ ще бждатъ за машинитѣ 10%, а за зданията — за 20 години по 4%. Прибавете къмъ това една аномалия, която се търпѣше 30 и толкова години — чл. 32 отъ закона за насѣдствие мѣстната индустрия — че следъ като се очисти данъкоплатецътъ отъ всичко и представи 5-5 л. печалба, взема удостоверение отъ Министерството на търговията, че се освобождава отъ данъкъ върху общия доходъ. И сега мене ми се казва отъ тукъ: „Защо не ги събрахте?“ Какво да събера? Всички досегашни облози и събирания азъ нѣмамъ право да ги проая по новия законъ. Ние ги правимъ по старитѣ закони. Законитѣ нѣматъ обратна сила. Има подадени декларации, тѣ се провѣрватъ и данъцитѣ се установяватъ само въз основа на тогава сѣществувашитѣ закони.

И така, г. г. народни представители, тѣзи сѣществени корекции се направиха. Тѣ сѣ допълнени сега въ единъ проектъ, въ който 90% се прокарватъ нѣколкократнитѣ изменения, които вие гласувахте, и ще има да гласувате голѣмия кодифициранъ законъ на всички закони по прѣжитѣ данъци. Сѣществениѣ изменения се направиха. Сега има да се направятъ само нѣкои поправки и да стане събирането на законитѣ. Благодарение на тия поправки, както чухте, ние имаме резултатъ, въпрѣки така силно промѣненитѣ стопански условия — 60% повече приходъ, отколкото въ миналото.

Но, г. г. народни представители, вие ще ми кажете: като имаме толкова голѣми приходи, защо не можете да плащате? Тия процентни съотношения сѣ въз основа на една друга база, г. г. народни представители, отъ нашия стопански животъ, особено по отношение на косвенитѣ данъци. До края на 1932 г. ние получавахме отъ тѣхъ повече отъ миналото, обаче вече не можемъ да получа-

ваме, защото вносътъ е намалѣлъ съ 300%. Какъвто щете обложъ да турите, какъвто щете корекция и регламентация да правите, вие не можете да имате цифрено единъ резултатъ такъвъ, какъвто е имало въ миналото. Но вие трѣбва да си турите ръката на сърдцето и да признаете, че най-сетне се намѣри едно управление, което дойде да направи тия подобрения и корекции въ законитѣ, безъ да държи смѣтка кому ще се хареса и кому не. Но и това бѣ отречено.

Г. г. народни представители! Сѣществуватъ една голѣма категория данъкоплатци, неустановени, и то едри, голѣми фирми. Само въ София имаше непрегледани 36.000 декларации. Днесъ вече нѣма нито 3. Въ цѣлата провинция и въ София всички стари декларации сѣ изчистени, а новитѣ облагания, въпрѣки че сѣ за тази година, вече сѣ установени 75%. Ще ви прочета цифри, за да подкрепя това, което казахъ. Вие трѣбва да забележите, г. г. народни представители, колко е тежка задачата да взематъ данъци отъ хора за минало време при определени вече печалби, при разладени дивиденди и т. н. Най-сетне трѣбва да разберете, че това не можеше да стане по постановленията на новия законъ. Ако тѣзи облагания, г. г. народни представители, бѣха направени по новитѣ изменения на закона, ние щѣхме да получимъ минимумъ 500—600 милиона лева. Сега, следъ като извънреднитѣ комисии установиха декларациитѣ за минало време, ние получихме 120 милиона лева; следъ като едритѣ фирми вземаха удостоверения по закона за насѣдствие индустрията, следъ като имъ се приспаднаха всички фондове, амортизации и други облаги по стария законъ, ние само съ елементарни поправки, безъ да правимъ революция, взехме 120 милиона лева, отъ които около 85 милиона лева сѣ вече събрани, а остана една много малка частъ да се събира. Не е ли ясно, г. г. народни представители, че отъ данъци въ миналото като нищо сѣ могли да бждатъ събрани надъ 1 милиардъ лева, безъ да бжде това тежестъ? Не е ли ясно и има ли нужда да се доказва аритметически? Азъ разбирамъ, че всѣки другъ би ималъ право да прави критика на това положение, но най-малкото на тия, които имаха възможностъ да сторятъ това, което ние сторихме, е просто да правятъ една такава едностранчива критика и преценка и да отричатъ всичко, да отричатъ и най-малкия резултатъ при тия усилия, които сѣ положени, за да можемъ да свържемъ днесъ, при тия тежки условия, въ които живѣемъ, двата края.

Азъ ще ви кажа единъ примѣръ, г. г. народни представители. Градътъ Х въ миналото е плащалъ данъкъ върху общия доходъ и върху занятията всичко 4¼ милиона лева, а днесъ, безъ да бждатъ контестирани облаганията, при едни инструкции финансовитѣ власти да бждатъ много внимателни, въпрѣки всичкитѣ строгости на закона, въ сѣщия градъ Х, при днешнитѣ стопански условия ние имаме обложъ 23 милиона лева срещу 4¼ милиона лева.

Азъ спирамъ тукъ и нѣма да говоря повече по този въпросъ, нѣма да се връщамъ върху всичкитѣ оузи аларми, които се вдигаха въ миналото, че данъцитѣ не сѣ били търсени, за да се разбере, че е направено къ голѣмата си частъ всичко онова, което е трѣбвало да бжде направено върху една справедлива база, като се направятъ нуждитѣ поправки, за да може да се събератъ приходи за държавата, колкото и да признаваме, че това е тежко, защото въ края на краищата държавата трѣбва да живѣе. Нѣма нужда да ви чета списъцитѣ и подробности отъ резултатитѣ на тия извънредни комисии по облаганията; казахъ, тѣ сѣ общо 100—120 милиона лева.

Г. г. народни представители! Трѣбва да се признае една голѣма реформа, която се направи пакъ въ областта на нашитѣ фискални закони — това е преминаванетоъ къмъ патентната система за ония данъкоплатци, които иматъ облози до 40.000 л. годишно. Г. Молловъ има куража да признае, че действително тази реформа е дала резултатъ. Съ измененията, които ние направихме, за тази категория данъкоплатци, която въ миналото не е плащала нито 50% отъ обложитѣ и повече отъ 50% отъ данъцитѣ сѣ стояли като недобори и никогажъ нѣма да се събератъ, защото това сѣ ¼ отъ най-слабитѣ данъкоплатци въ България, съ формалното намаление на облога имъ по тази система днесъ ние имаме следния резултатъ. Отъ подаденитѣ 160.000 декларации сѣ обложени и установени още сега данъцитѣ на 159.804, следователно, отъ 160.000 декларации само 296 не сѣ установени. И какъ може тукъ да се говори противъ финансовата администрация и политиката на правителството! Азъ искамъ да знамъ, г. г. народни представители, такава експедиентивностъ, такава редовностъ въ кой часъ, въ кой день, въ коя година на цѣ-

лия животът на тази страна вие можете да ми посочите и то при подобни условия на тия, въ които днесъ живеемъ!

Отъ подаденитъ декларации за данъкъ занятие, 73.239 — които се установяватъ вече малко по-трудно — сж определени 59.936. Значи, 22.000, около $\frac{1}{4}$ декларация, сж останали неустановени, когато въ миналото, при приключването на годината никога не е било да сж установени повече отъ $\frac{1}{3}$ декларация, всичко е било продължавано съ години, за да се стигне до този хаосъ, който ние заварихме.

Да припомним: отъ всички подадени 233.000 декларации сж определени 210.000 по дветъ категории, още не сж определени само 22.000 декларации. Но най-важното, г. г. народни представители, е това, че, по така определенитъ декларации, 95% отъ данъцитъ сж събрани още сега. (Ръкоплъскания отъ мнозинството) Съ това е облекчена държавната финансова администрация, облекченъ е и българскиятъ данъкоплатецъ, платилъ е по-малко, но навреме и всичко е свършено. Най-съществено въ тази реформа, г. г. народни представители, е това, че $\frac{3}{4}$ отъ българскиятъ данъкоплатецъ бѣха поставени подъ единъ режимъ на патентъ и на данъкъ-занятие, които се определятъ по една процедура свършено съкратена и опростена, която даде възможностъ на хазната да получава своитъ приходи навреме, безъ индивидуално облогътъ да бѣде по-голямъ, а, напротивъ, е намаленъ, и която даде възможностъ приходитъ да постѣпватъ въ същата година. Азъ искамъ да знамъ, г. г. народни представители, какъ може да бѣде отречена една такава реформа, по която още въ първата година на нейното приложени, само следъ нѣколко месеца, сж установени 85% отъ декларациитъ, по които сж събрани приходи 95%? Най-съществено казвамъ, е това, че оставатъ да се установяватъ декларациитъ само на 25% едри обекти, които се разглеждатъ по по-сложната процедура. По този начинъ се дава възможностъ на държавната финансова администрация да направи прегледъ върху тѣхъ и по-спокойно, и по-справедливо, и по-строга, и по-навреме, защото не разглежда вече 100%, а 25% отъ декларациитъ. Ако тази реформа, г. г. народни представители, бѣде отречена, азъ не знамъ тогава кое ще бѣде признато, азъ не знамъ къде ще стигнемъ, ако ние продължаваме да вървимъ въ единъ пътъ все на отричане!

Постѣпленията отъ акцизитъ, въпреки намалената консомация сж увеличени. Нѣма да ви чета подробности. Ще сравня постѣпленията презъ 1933 г. съ тия презъ 1932 г. Въпреки намаленитъ постѣпления отъ износа на тютюна, тия намаления сж компенсирани съ приходитъ отъ бандерола. Имали сме следнитъ постѣпления: 708 милиона лева презъ 1931 г., 706 милиона презъ 1932 г. и 706 — презъ 1933 г. Постѣпленията сж изчислени до края на годината върху базата по постѣпленията всѣки месецъ.

Г. г. народни представители! Ето ви една категория данѣци, които сж най-мѣчно събираеми, които сж въ пълна зависимостъ отъ консомацията. Но вие виждате, че постѣпленията по тѣхъ сж почти въ досегашния размѣръ. Губи се само единиятъ данъкъ по митата, и то въ единъ колосаленъ размѣръ: тая година 1 милиардъ лева. Обясненията сж ясни, тѣ ви се дадохъ — намаленъ е тройно вносътъ.

При туй положение, г. г. народни представители, не трѣбва ли да бѣдатъ преценени усилията на правителството, при тия тежки условия, въ финансовата и фискална областъ? Не трѣбва ли да се прибавятъ и малко по-големитъ причини, които не позволяватъ да имаме единъ бюджетъ безъ дефицитъ, макаръ че и миналогодишниятъ бюджетъ по-малко, а тазгодишниятъ вече повече, взетъ изолирано, за себе си, и освободенъ отъ платежи на предшестващитъ години, е абсолютно балансиранъ? Но азъ не си дадохъ трудъ да ви изнеса подробнитъ цифри, за да ви докажа това, защото считамъ, че е излишно и защото всѣки единъ, който борави въ тая областъ и има що-годе понятие за бюджетъ и е следилъ бюджетитъ, ще разбере само едно обстоятелство: че въ последнитъ три години сж плащани по предшестващитъ бюджети дефицити надъ единъ и половина милиарда лева. Единъ бюджетъ — плащани разходи по изтекълъ бюджетъ и останалъ въ дефицитъ за себе си, следващиятъ бюджетъ платилъ сѣщо предшестващитъ разходи и останалъ въ дефицитъ за себе си, тазгодишниятъ платилъ за миналия и останалъ въ дефицитъ за себе си. Съ тия вземания тежестта остава на последния бюджетъ.

Ето защо азъ мисля, че бѣше елементаренъ дългъ на господата, които направиха преценка на бюджета, да не теглятъ заключението, че бюджетътъ щѣлъ да бѣде при-

ключенъ съ единъ милиардъ лева дефицитъ и да казватъ: ето ви политиката на блока, ето че голѣмитъ му финансови реформи сж изъ основа погрѣшни.

Г. г. народни представители! Когато започнемъ разглеждането на бюджета, ще ви дамъ балансъ не за бюджета за 1933 г., нито за бюджета за 1932, а за периода отъ м. юний 1931 г. до днесъ, за да видите, че въ този периодъ и стопанскитъ задължения на страната сж намалени, и бюджетнитъ дефицити сж намалени въ сравнение съ снѣя, които сж били заварени, и че всѣки дефицитъ по разни ангажменти и посоки сѣщо сж намалени.

Следователно, при положението, че презъ две и половина години съ текущи постѣпления сж посрѣщани, както текущи задължения, така и задължения отъ миналото, при липсата на единъ сантимъ изключителни, извънбюджетни срѣдства, освенъ вземенитъ нѣколко стотици милиона лева печалби отъ насѣченитъ монети, които вече сж ви известни, нашата задача е била тежка и тя е била разрешена толкова сполучливо, че, бихъ казалъ, е престѣпление да бѣде това отрицано. Но това ще се признае само ако се анализира положението така, както ви казахъ.

И щомъ, г. г. народни представители, се знае, че ние сме заварили единъ дефицитъ отъ единъ и половина милиарда лева формално — оставямъ настрана всѣки останали платежни заповѣди отъ миналото, които не фигуриратъ формално въ никакви бюджети, оставямъ всѣки бюджетни и извънбюджетни дефицити, както и ангажментитъ по разни обекти, които днесъ трѣбва да ги плащаме съ текущи постѣпления — азъ мисля, че както и да разбираме и да чувствуваме, че тия ангажменти сж били излишни, трѣбва да се разбератъ усилията ни, трѣбва да се прецени нашиятъ бюджетъ дали е такъвъ, каквито сж миналитъ бюджети, и може ли тоя аритметически дефицитъ, който се сочи, да бѣде отстраненъ, или, по-право, има ли фактически дефицитъ, ако тоя бюджетъ бѣде разглежданъ изолирано за себе си.

Г. г. народни представители! Отъ първия денъ, когато поехъ ресора, меѣ ми бѣше напълно ясно положението и азъ имахъ куражъ и предъ Министерския съветъ, и вънъ, въ Женева, и навсѣкжде да декларирамъ, че проблемътъ за бюджетнитъ дефицити ще бѣде разрешенъ отъ насъ, каквото и да става, въпреки всѣки мѣжнотии, въпреки всѣки промѣнени условия — говоря за тогава, защото днесъ условията сж свършено други. Този въпросъ е нашъ вътрешенъ, който ние, ако имаме съзнанието, че държавата трѣбва да живѣе, и че той е въ наши ръце, трѣбва да го разрешимъ, за да задоволимъ минималнитъ нужди на държавата. Той е разрешаеми и въ тая посока мисля, че ние направихме свръхчовѣшки усилия и имаме резултати и то много голѣми.

Но има и другъ единъ проблемъ, който създава най-големото затруднение за нашия стопански и държавенъ животъ — това е платежниятъ балансъ, девизниятъ проблемъ, девизнитъ мѣжнотии и затруднения — единъ проблемъ, който не е вече само въ нашитъ ръце. Той е отъ такова естество, че не може да бѣде разрешенъ съ закони и наредби, съ нищо, за да бѣдатъ увеличени ресурситъ. При него може да се действува само въ една посока. Може да се действува и въ друга посока — не го отричамъ — чрезъ трансформация на земеделското производство, чрезъ по-големни грижи за износа и т. н. Но, каквото щете да направите, щомъ България не изнася нито за сантимъ индустриални произведения и щомъ нашата индустрия работи само за вътрешни нужди, а изнася по-големата частъ отъ суровитъ материали отъ вънъ и изнася само земеделски произведения, разрешението на тоя проблемъ вече не е въ наши ръце. Ние не можемъ да реформируемъ, да стѣгаме по посоката на увеличение приходитъ. Тамъ може да се действува само и главно по една посока: да намаляваме разходите, като ги съпоставяме съ възможноститъ за плащане. Откъде можемъ да имаме приходи? Преди всичко отъ износа. Но този нашъ износъ ние не можемъ да го направимъ по-голямъ или можемъ да го направимъ малко по-голямъ. Не можемъ да увеличимъ стойността му, защото това не е нито по нашитъ усилия, нито по нашитъ възможности. Това е въпросъ на свѣтвна конюнктура.

Следователно, първата и съществена грижа бѣше, отъ онзи моментъ, отъ който платежниятъ балансъ започна да се накрѣнява, да се трѣгнѣше по пътя на съкращенията, за да не стигнѣхме тамъ, където сме днесъ. За съжаление, азъ трѣбва да констатирамъ, че и до днесъ този въпросъ остава все необясненъ, все неразбранъ. По него само се критикува, но не чухъ никаква рецепта. Подсказъ се: не може ли да наредимъ това, което има въ Гърция, Унгария, въ Ромѣния и т. н.? Всѣки търсятъ чужда ашлама, никой не търси вътрешна, за да ашла-

даса този присадъ у насъ, или, съ други думи, съ огледъ на нашитѣ условия да дадемъ разрешение на задачата, вмѣсто да възнуваме страната непрекъснато и да осъждаме правителството, респективно Народната банка по този проблемъ.

Нѣкои даже смѣтнаха, че Народната банка нѣкакъ-си сама, своеволно си присвоила нѣкакви права и действувала самостоятелно. Народната банка, г-да, не върши нищо друго, а прилага една политика на правителството. За тая политика не отговаря Народната банка, а министърътъ на финанситѣ, респ. правителството. И дотогава, докогато туй правителство нѣма друга установена политика отъ тази, която днесъ прилага, не може тя да бъде атакувана и не може да бъде алармирана, защото не могатъ да се правятъ експерименти. Този въпросъ не може да бъде разглежданъ, г. г. народни представители, повърхностно, леко. Той трѣбва да бъде прецененъ съ всичката сериозностъ и съ абсолютното му познаване, иначе нищо не допринасяме съ критикитѣ си. Само се приказва, а абсолютно нищо не се прави. Г. г. народни представители! Нѣма днесъ нищо по-лесно отъ това, правителството да бъде критикувано въ една област, която засѣга интереситѣ на всички, кои повече, кои по-малко. Има ли по-лесно отъ това, г. г. народни представители, да бъде атакувано правителството за девизната политика на Народната банка? Кой стопански интересъ не е засегнатъ отъ този ограничителенъ режимъ — и банковиятъ, и индустриалниятъ, и търговскиятъ, и на еснафа, и на производителите и т. н.? Има ли по-лесна задача днесъ отъ тази, да се атакува? Г. г. народни представители! Ако действително ония, които претендиратъ да разглеждатъ въпроса съ нужната сериозностъ, така го разбиратъ, ако така едностранчиво теглятъ заключение да приписватъ на правителството некадърностъ и неразбиране въ тази областъ, азъ трѣбва да изкажа съжаление, че тѣ вършатъ една престѣпна работа спрямо отечеството въ този моментъ. Ако това тѣ правятъ отъ неразбиране, тогава е още по-лошо, но по-опасно е, ако го правятъ съзнателно — тогава тѣ вършатъ престѣпление. Тамъ е моето голямо разочарование, което преживявамъ, защото ми е ясенъ въпросътъ и съмъ ималъ възможностъ отвреме да следя въ тази областъ по-сериозно развитието на този въпросъ.

Г. г. народни представители! Азъ мисля, че бѣхъ първиятъ въ България, който повдигна алармата по девизния проблемъ. Въ 1925 г. азъ писахъ редъ статии въ в. „Знаме“, като казахъ: „Не консумирайте девизитѣ на зелено; стѣгайте, защото скоро ще настѣпи едно положение, при което ние ще бъдемъ принудени да ограничаваме въ това направление, но ще бъде късно; ние ще се изпозовимъ предъ намалени постѣпления и предъ затѣжания да плащаме минали ангажменти“. И ние стигнахме тамъ, г-да. При всички тия апели, които правихъ, не бѣхъ разбранъ. Азъ помня последния денъ на месецъ май, когато слизахъ отъ тази трибуна, следъ като говорихъ и правихъ апели по единъ разходъ отъ чуждестраненъ произходъ за 120 милиона лева въ девизи; тогава Народната банка нѣмаше сантимъ, а сговористското правителство съ една лекота гласува този кредитъ. Соча го като примѣръ, и то не отъ отдавнашното минало, а отъ последния моментъ на неговия животъ. И ако ви прочета, г. г. народни представители, сега цифонтъ, ще видите какъ се е живѣло въ едно пълно неведение въ тази областъ. Азъ искамъ да зная, г. г. народни представители, къде е моралното право на тия, които критикуватъ?

Още отъ първия денъ на нашето идване, съ пълното съзнание за отговорността и съ всичкото знание, че ще бъдемъ неприятни на всички, на правителственитѣ сѣди и на цѣлото стопанство, ние смѣло наложихме режима. И тукъ азъ се чувствавамъ гордъ, като министъръ на финанситѣ, отъ името на правителството да ви кажа, че завареното ниво на девизитѣ въ 1931 г. го поддържахме и до днесъ, безъ измѣнение при едно ликвидиране на по-голямата частъ отъ външнитѣ стопански задължения, като приемамъ, че нѣкои отъ тѣхъ сѣ намалени и отъ намалението на общата консомация, на вноса и износа.

Какви усилия, г. г. народни представители, трѣбваше да бъдатъ положени въ тази посока, за да може да се поддържа това ниво? Казаха нѣкои, че Народната банка имала едно задължение — да пази stabilitetа на националната монета. Ами ако ние искаме отъ нея да пази stabilitetа на националната монета, а оставимъ приложението на ограничителния режимъ на другъ, това е все едно, г. г. народни представители, да се остави касата на Народната банка на другъ да я отваря и затваря, а тя само да отговоря за нея, за stabilitetа на лева. Може ли да се поддържа подобенъ абсурдъ? Може ли този режимъ да бъде провежданъ отъ другъ, освенъ отъ снѣ, който има това за-

дължение? Съвсемъ другъ е въпросътъ, дали, при приложението на режима, трѣбва да има едно участие на повече представители и отъ други ресори. Но, г-да, ние сме стигнали дотамъ, че не само не може да има отслабване на режима, но още повече ще се стѣга. Онова, което се нарича стопанска политика и стопански планъ, трѣбва да се напѣтва отъ самото управление. Грижитъ въ тази посока все повече и повече трѣбва да се увеличаватъ, други отвѣнъ да подпомагатъ и даватъ материалъ на този институтъ, но приложението на режима не може да става отъ другъ, освенъ отъ Българската народна банка, която има задължението да пази stabilitetа на монетата. Съвсемъ друго би било, ако се възприемѣше друго становище, както недавна искаха нѣкои — да отпуснемъ лева. Г. г. народни представители! Да се удържи левътъ до днесъ — това бѣше не една заслуга, а бѣше единъ подвигъ. И азъ бихъ молилъ всички не само да не прѣчатъ и да подбуждатъ, но да подпомагатъ и да признаятъ поне въ тази посока усилията на правителството.

И. Русевъ, Ц. Бръшляновъ и др. (д. сг. Ц): Защо се обръщате къмъ насъ? Обърнете се нататкъ (Сочатъ мнозинството) — оттамъ се говори това.

Министъръ С. Стефановъ: Но днесъ, г. г. народни представители, нѣма вече различия въ мненията по този въпросъ. Днесъ всички сме на едно мнение, защото всички чувстваваме угрозата и тежкитѣ последици, които биха настѣпили отъ провалянето на лева. И азъ бихъ казалъ: колкото по-малко приказваме за лева, по-добре ще бъде. Съ тия думи азъ завършвамъ обясненията си по този въпросъ. Азъ, обаче, трѣбва да направя декларация, г. г. народни представители, че правителството нѣма да се отклони отъ своя пътъ въ тази посока и че съ цената на всичко ще поддържа stabilitetа на лева.

Г. г. народни представители! Ако има областъ, въ която да сме изтървали положението, и ако има — не ща да употребявамъ по-друга дума — областъ, въ която да е проявено едно неоправдано безгрижие, то е именно областъта на баланса на девизното положение.

Г. г. народни представители! За да ви стане всичко това ясно, азъ съмъ приготвилъ една таблица съ разчленение по-голямо отъ обикновенитѣ формуляри, които сѣ дадени досега, за да се види къде се криятъ причинитѣ да нѣмаме балансиранъ бюджетъ, да имаме изтощено стопанство, закѣснѣли заплати и пенсии и всичко друго.

Като приемамъ, че затрудненията до голяма степенъ се дължатъ на намалението на ценитѣ на зърненитѣ храни поради външни причини, най-съществена причина на сковаването на живота у насъ изобщо представлява престѣпното изчерпване на девизитѣ въ миналото и съ нищо неоправданото невнимание по отношение поддържането на баланса — при благоприятнитѣ условия въ миналото той да бъде поддържанъ.

Г. г. народни представители! Започвамъ отъ 1924 г. Презъ 1924 г. — подробности не могатъ да бъдатъ дадени, защото не сѣ водени точно тѣзи разчленения — разходътъ на девизитѣ е билъ 7 милиарда лева, т. е. вносътъ е билъ за 7 милиарда лева. Постѣпления за същата година въ банковъ девизи, други и износъ — около 5 милиарда лева. Тогава, въ тѣзи две години, разходътъ е билъ къмъ 7 милиарда и 19 милиона лева.

Дохождамъ на 1926 г., когато сѣ направени тѣзи разчленения: 5 милиарда и 42 милиона лева отъ износъ; 830 милиона лева отъ банковъ краткосрочни кредити и една частъ отъ бѣжанския заемъ; други разни постѣпления, пакъ чуждестранни дългосрочни кредити — 515 милиона лева; или всичко 6.358.000.000 л. Това вече не е търговски балансъ, г. г. народни представители, не е оценка на стоки на митница при вноса и износа — това е вече касата на Народната банка, където е било централизирано камбиото и където нѣмаме още, ако щете, този стегнатъ режимъ, който имаме днесъ, за да може да бъде виденъ всичкитѣ разходъ и всичкитѣ приходъ. Но понеже останалиятъ приходъ и разходъ, който не е минавалъ оттамъ, се е балансираше, той нѣма да влияе върху съотношението, за което азъ ще ви говоря.

Презъ 1927 г.: 6 милиарда и 100 милиона лева отъ износъ; 321 милиона лева разни; единъ милиардъ и 100 милиона лева отъ заеми; 1 милиардъ и 263 милиона лева пакъ отъ заеми, обаче минали презъ държавнитѣ банки.

Презъ 1928 г.: отъ износъ 5 милиарда и 600 милиона лева; отъ стабилизационния заемъ 2 и половина милиарда лева; всичко 10.945.000.000 л. постѣпления на девизи, не левове.

Презъ 1929 г.: 4 милиарда и 800 милиона лева отъ износъ; 543 милиона лева отъ разни банки отъ заемитѣ; 1 милиардъ и 499 милиона лева банковъ кредити и пакъ чрезъ държавни банки частъ отъ заемитѣ; или всичко 8.339.000.000 л.

През 1930 г.: 4 милиарда и 569 милиона лева отъ износ; съ другитъ пера всичко постъпления 7.500.000.000 л.

През 1931 г.: 4 милиарда и 189 милиона лева отъ износ; заедно съ други пера, остатъкътъ отъ заемитъ, банкови кредити — 5 милиарда и 963 милиона лева.

През 1932 г.: 2 милиарда и 496 милиона лева отъ износ; около 200 милиона лева въ компенсационни сдѣлки, които не сж минали презъ касата на банката; или всичко съ други нѣкои много малки остатъци — 3.440.000.000 л.

През 1933 г. до днесъ — 1.255.000.000 л. отъ износ; около 300 милиона лева отъ приключени компенсационни сдѣлки; трѣбва да се прибавятъ тукъ, за да имаме правилното съотношение въ контравалъора отъ износа; всичко около 1.850.000.000 л.

Какъвъ е разходътъ на девизи, г. г. народни представители?

През 1926 г. при постъпление на девизи отъ 5.300.000.000 л., разходътъ е 7.500.000.000 л.

През 1927 г. отъ 5 милиарда сто и толкова милиона лева девизи отъ износ, сж разходвани за външни държавни заеми и други нужди 1.200.000.000 л.; за вносъ за държавни нужди 1.458.000.000 л.; всичко 7.563.000.000 л. разходъ на девизи.

През 1928 г. сж разходвани девизи 5.138.000.000 л. за вносъ, плюсъ разходъ за държавни нужди 1.200.000.000 л., плюсъ разходъ по заеми и всевъзможни командировки 1.400.000.000 л.; или всичко разходъ 8.300.000.000 л.

През 1929 г.: за вносъ 6.300.000.000 л.; за държавни нужди 1.600.000.000 л.; за платежи и други нужди, които държавата е удовлетворила, а не чрезъ поедприемачъ — 1.776.000.000 л.; или всичко разходъ 9.667.000.000 л.

Тази цифра слиза на 7.800.000.000 л. — да не чета цифритъ подробно — презъ 1930 г.; на 6.400.000.000 л. презъ 1931 г.; на 3.300.000.000 л. презъ 1932 г. и презъ 1933 г. на 1.600.000.000 л., плюсъ 300.000.000 л. чрезъ компенсационни сдѣлки — 1.900.000.000 л.; нека приемемъ 2.000.000.000 л.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Прибавете, г. министре, и износа на монети за заемитъ — които вие не направихте, и износа на монети за репарациитъ, какъвто сега не става, и ще получите доста милиарди; и положението се измѣнява. Имайте предъ видъ, че, понеже сега не плащате за заемитъ и ще отложите това за следващитъ години, положението ще се влоши.

Министър-председател Н. Мушановъ: Нищо не отлагаме за плащане въ бъдещето, ами удряме сюжгера. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Поздравлявамъ Ви тогава.

Министър-председател Н. Мушановъ: По това азъ ще говоря утре.

Министър С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Искамъ да ви увѣря най-искрено, че нѣмамъ за целъ да хвърлямъ упрѣкъ върху който и да е, толкова повече, че той самъ по себе си се хвърля. Но въпросътъ за девизитъ има нужда да бѣде разясненъ. И при туй разяснение не мога да не си послужа съ тѣзи цифри и данни. Азъ искамъ да бѣда правилно разбранъ. Тѣзи данни сж абсолютно необходими. Азъ считамъ, че съмъ длъженъ да дамъ тия обяснения по единъ въпросъ, по който сществува толкова заблуждения и толкова смутъ, и по който, бихъ казалъ, престѣпно се спекулира, та трѣбва веднѣжъ за винаги да се изяснимъ по този проблемъ съ народното представителство.

Г. г. народни представители! Азъ искамъ да бѣда добре разбранъ. Какви усилия сж вложени, за да могатъ държавнитъ нужди отъ девизи срѣдно отъ 1.300.000.000 л. до 1.400.000.000 л. да бѣдатъ сведени днесъ на 250.000.000 л.? Какви усилия сж положени при установенитъ навици, и настроения, и желаня, и искания, и т. н., които сж създадени навсѣкѣ, и при единствения въпросъ, който азъ при всѣки случай и отъ всѣкѣде съмъ получавалъ: „Какъ можеше вчера, какъ не може днесъ?“

Г. г. народни представители! Оставямъ настрана перото, по което г. Данаиловъ ми направи бележка. И по него не правя никаква критика. Но трѣбва да подчертая заслугитъ на днешното правителство, че то направи усилия въ тая посока и можа да намали тия задължения. А това не бѣше така лесно, както нѣкой може да си представява, и което трѣбваше да бѣде започнато порано, когато условията бѣха сжщитъ, защото тѣ не въ единъ день, или месецъ, се измѣниха — т. е. отъ 28 юний 1931 г.

Г. г. народни представители! Сществува ли е обективна база при тия голѣми постъпления на девизи, за да можехме, ако не да натрупаме резерви, то най-малкото да не изчерпѣхме голѣмата наличностъ на Народната банка

и авоаритъ, които тя имаше вънъ, за да не изпадне въ днешното положение, въ което тя се намира? Какъ може да искате отъ днешното управление повече стопански инициативи и грижи за всевъзможни стопански услуги, каквито днесъ повече отъ всѣкога се налагатъ, когато тая държава не можеше, при положението, въ което я заварихме, да поддържа живото въ себе си, камолъ да търси срѣдства и за тѣзи изключителни нужди, които времето наложи?

Трѣбва да ви стане ясно, г. г. народни представители, тежкото положение, при което днешното правителство работи. Този въпросъ трѣбва да бѣде ясенъ, и азъ моля съ него да не се спекулира. Нека правителството бѣде атакувано, нека му се правятъ бележки, кѣдето тѣ могатъ да се правятъ; нека то се подтиква, нека се атакува, но тамъ, кѣдето съ право ще се атакува. Всичко друго е спекуляция — за да не кажа по-тежката дума „партизанщина“, която днесъ поне и специално въ тая областъ не е позволена.

Г. г. народни представители! Минавамъ на сжщията на въпроса. Базата за поддръжката на стопанския животъ е тая, която азъ ви казахъ — между 2—2½ милиарда лева въ девизи включително и компенсациитъ, които вече въ последното време започватъ все повече и повече да се прилагатъ, или, по-право — да се налагатъ не по наша воля и желание. Трѣбва да стане ясно, дали тѣ стегнатиятъ режимъ, провежданъ чрезъ Народната банка, е оправданъ или не, и какъвъ другъ би могълъ да се приложи. Азъ нѣма да отговарямъ общо — азъ ще се спра конкретно върху всички възможности и ще се помѣча да ги обясня, за да ни стане ясно, че нѣма друга възможностъ за България. И ако бихъ чулъ нѣкоя друга идея, другъ начинъ въ областта на тая политика, който би ни далъ едно по-благоприятно положение и би донесълъ едно облекчение, азъ ще го пригърна съ удовѣствие.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Г. министре, позволете! Г. Петко Стояновъ, който най-много се спрѣ на този въпросъ, повдигаше въпроса за начина, по който Народната банка извършва контингентирането на вноса, а не за това, че трѣбва да се ограничи вносътъ, че трѣбва да се търси балансъ между вноса и износа и т. н.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): И че на известни комисионери е даванъ контингентъ, а на самитъ търговци не се дава. Тамъ е въпросътъ — ако е вѣрно това. Вашъ човѣкъ го каза.

Министър С. Стефановъ: Ще дойда и до този въпросъ.

Г. г. народни представители! Каза се, че сжщиятъ този режимъ билъ сществува въ по-рано. Азъ отхвърлямъ това. Той сществува само на име, но фактически той не се прилагаше, абсолютно не се прилагаше и не бѣше далечъ такъвъ. Че е било така, показватъ наредбитъ на Народната банка, които сж налице, и самиятъ законъ, който ние прокарахме. Другъ начинъ на регламентация на режимитъ нѣма, освенъ единъ абсолютенъ контролъ на вноса и износа. Всичко останало е само голеи приказки.

Г. г. народни представители! Ние не можехме да прибѣгнемъ къмъ една система на ограничение на известенъ вносъ, безъ който ние днесъ можемъ да минемъ, защото, ще се съгласите, че срещу една такава мѣрка ние щѣхме да предизвикаме репресалии отъ други държави. Ето защо ние избрахме единъ пътъ, който да бѣде оправданъ и формално, и фактически; единъ пътъ, който да отговаря и на нашитъ възможности. Той е пътътъ на различното улеснение и на все по-голѣмото затруднение на девизитъ отъ Народната банка за вносъ отъ първа и втора необходимостъ.

Азъ мога да ви прочета основнитъ положения, които сж вложени въ наредбитъ на Народната банка, на брой 30 — тѣ сж предъ мене, но смѣтамъ, че е излишно да ги чета — за да се разбере, че никой не желае да внася портокали въ България, но пъкъ и да се разбере, че волоче не могатъ да се изнасятъ, ако не се внасятъ портокали. Това е смисълътъ на много отъ наредбитъ на Народната банка, като оставямъ настрана другитъ основни, главни положения за поддръжане предимно вноса на суровитъ материали, нуждни за нашето производство. Азъ избрахъ портокалитъ и лимонитъ за примѣръ, защото единъ лимонъ струва 3—4 кгр. жито.

Г. г. народни представители! Вие помнете, че още първия день азъ направихъ нѣколко конференции съ представителитъ на нашитъ банки, индустриалци, търговци, еснафи и кооперативни сдружения и още първия день забихъ тревога, че трѣбва да започне този силно ограничителенъ режимъ, който имаме днесъ. Между васъ има нѣкой, който присѣдствуваша на тѣзи конференции и

знаят това. Тукъ виждамъ, г. Ради Василевъ. И ако имамъ нѣкаква вина, тя е, че отъ първия денъ азъ не се наложихъ, безъ да търся и да искамъ съгласието на стопанскитѣ съсловия. Азъ искахъ да мина по правия пътъ, за да не бъда обвиненъ, когато ще правя моя докладъ предъ Министерския съветъ, че не съмъ сондиралъ и представителитѣ на стопанския животъ у насъ. Азъ считахъ, че това е единъ проблемъ, по който трѣбваше да бъде взето мнението на всички стопански съсловия у насъ. Такива конференции направихъ и втори пътъ, и трети пътъ. И преминаваме постепенно къмъ сѣгането на режима, защото виждахме, че другояче не може.

Както ви е известно, внесохме единъ законъ, безъ подробности, само съ нѣколко члена, по силата на който се издаватъ наредби отъ Народната банка. Народната банка представя тѣзи наредби на Министерския съветъ за одобрение. Тѣ се утвърждаватъ отъ министъра на финанситѣ, който ги разяснява въ Министерския съветъ. Това е то политиката, която води Народната банка — която политика не е нейна, а е на правителството. Въ какво се състои тя?

Г. г. народни представители! Преценкитѣ за процента на базата дадохме, когато имаме предвидъ 3 и половина милиарда лева постѣпления отъ девизи. Обаче ние не застанахме на тая база. Ние намалихме базата, защото постѣпленията отъ девизи утре можеха да бъдатъ по-малко: къмъ 2 милиарда лева — както и стана. Изхождайки отъ тая предвидливостъ, ние забихме тревога, че ограничени-ята трѣба да се засилватъ. И тѣ се наложиха. Ние за него моментъ — презъ 1932 г. — установихме, че база съ постѣпленията презъ предшествуващата послѣдната 1931 г., която толкова много се критикува; не можеше да бъде друга, освенъ 1931 г., защото режимътъ се установи въ началото на 1932 г. Следователно, тази база не е избрана, за да се защитава този или онзи, ами тя е базата на предшествуващата година — годината преди прокарването на наредбитѣ по силата на този законъ.

Каква друга база, г. г. народни представители, можеше да бъде взета? Въ наредбитѣ, които се изработиха последователно, все повече коригираха режима и го стѣ-гаха съ огледъ на вътрешнитѣ стопански интереси и главно по експортни съображения — за улеснения на тѣ нареченитѣ мѣчно изнасяеми предмети — ние се ръководихме отъ базата 50% контингентъ за всѣко предприятие и за всѣки търговецъ. Тази база бѣше възприета презъ 1932 г. Аритметически тя отговаряше на половината на онуй, което е постѣпвало въ нормално време. Азъ не взехъ голѣмата база която ви четохъ, защото тамъ имаше постѣпления отъ заеми, отъ краткосрочни влогови кредити, които знаехъ, че ще престанатъ, и престанаха.

И не само това: ние трѣбваше да се боримъ да задържимъ и малкото останали банкови девизи въ страната — за което взехме мѣрки. Ние се ръководихме отъ реалната база 50% върху 6 милиарда лева — което прави 3 милиарда лева — и се установихме да даваме девизи на всички, които искаха отъ Народната банка върху базата 3 милиарда лева.

При последната конференция имаше голѣмъ натискъ отъ страна на търговскитѣ, кооперативни и всички съсловия, и се поддържаше едно становище, което въ основата си е погрѣшно и фалшиво: „Дайте ни да внасяме, щомъ ние не щемъ девизи отъ Народната банка“. Мнозина и до днесъ поддържатъ това становище или, по-право, съ въ заблудение, че стопанството губи, щомъ не позволяваме да се прави вносъ, когато не се искатъ девизи отъ Народната банка. Никой не си задава въпроса, отъ къде ще се поконе това задължение на страната, което тя прави навънъ, и никой не си задава въпроса какъвъ е режимътъ въ другитѣ страни. Дали този вносъ, тѣй направенъ, безъ да се искатъ девизи отъ Народната банка, ще остане непокритъ — или, по-право, оная страна, отъ която той ще бъде направенъ, нѣма да си го прихване? Още има хора, и голѣми хора, които не разбиратъ това. Още има хора, които не шатъ да разбератъ, че въ всички държави, съ които ние сме въ сношение — като изключимъ Англия, Холандия и Дания — съществуватъ ограничителни режими, много по-строги отъ нашия. Азъ се съгласихъ временно съ една такава политика подъ натискъ, но направихъ престѣпление, че дадохъ съгласието си — азъ имамъ куража да говоря истината, защото ви декларирахъ, че само съ истината ще си служа. Направиха се задължения, които другитѣ държави още при първитѣ случаи на нашъ износъ си ги прихванаха.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Германскиятъ клирингъ.

Министъръ С. Стефановъ: Оставете германския клирингъ. Чехия, веднага, следъ като стана търгътъ съ тю-

тюнитѣ и ние образувахме едно вземане отъ 82 милиона лева, събра всичкитѣ износители отъ Чехия, които съ внесли стоки въ България, безъ да искатъ девизи отъ Народната банка, прихванаха си 70 милиона лева, изпрати ни остатъка и се свърши! Има ли нѣщо по-хубаво отъ това? Казватъ: „Не щемъ девизи, г. министре, позволете ни само да внесемъ“.

Вземайки поводъ отъ този случай, въпрѣки мнението на всички стопански представители и на всички компетентни, които се противопоставиха на тая „лудория“ на министъра на финанситѣ, веднага внесохъ въпроса въ Министерския съветъ и поискахъ да се наложи пълно ограничение на вноса, въ смисълъ да не може да се направи вносъ въ България нито за сантимъ, безъ разрѣшението на Народната банка, безъ да е посочено отъ къде ще бъде платенъ. Това е здравата политика. Само по този начинъ ние можахме до днесъ да задържимъ базата на девизната наличностъ, която Народната банка има; и само така ние можахме да задържимъ стабилитета на нашата монета.

Тукъ се каза, че нашиятъ левъ фактически днесъ нѣма опредѣлената му стойностъ и че имало черна борса, където курсътъ му билъ 5%, 10%, 15%, 20% до 30% по-долу отъ официалния. Г. г. народни представители! Азъ ще мина на този въпросъ.

А. Николаевъ (з): На външната борса, а не тукъ на черната борса.

Министъръ С. Стефановъ: Ние знаемъ, че има черна борса.

А. Николаевъ (з): Азъ казвамъ: така е на външнитѣ борси. Не ме интересува черната борса тукъ.

Министъръ С. Стефановъ: То става по другъ начинъ — износачитѣ взематъ на вносителитѣ по 15—20%. Азъ ще дойда на този въпросъ и ще го обясня. Това не е скрито за Народната банка, тя не е въ неведение, тя знае какво става, защото и това е една политика. Това не е единъ курсъ, дължащъ се на недоглеждане и неразбиране.

Г. г. народни представители! Какъ може да се поддържа отъ тукъ (Сочи трибуната), че левътъ фактически ималъ другъ курсъ? Какво е количеството на тия левове, които съ съ другъ курсъ? Какво представляватъ тѣ спрямо цѣлния вносъ и износъ, който минава презъ Народната банка? Едва ли съставляватъ 5—10%. Какъ може да се поддържа сериозно, че левътъ не билъ ималъ курса си? Кой може да изнася скришомъ отъ България българска монета и да отиде вънъ, когато ние го ограничаваме? Има известни начини — известни ви съ — колкото и да ограничаваме. Ако мина на тая тема, азъ мога да ви кажа потресающи факти за разликата въ контролния режимъ вчера и днесъ. Но нѣма да направя това, защото въпросътъ е отъ много деликатно естество и защото считамъ, че е излишно да приказвамъ по него.

Но, г. г. народни представители, онзи, който прави преценка върху такъв една деликатна материя и претендира съ компетентностъ да я прави, той трѣбва да знае какво е действителното положение — че тия едва 5—10% отъ цѣлия износъ на валута съ, по-скоро, за удовлетворение на лични нужди на студенти и на други пътуващи лица. 5% по другъ курсъ! Какво се отразява това върху 95%, г. г. народни представители? Защото 90% отъ вноса на страната става по реалния, действителния курсъ, който се дава отъ Народната банка! У насъ нѣма два курса по вноса.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): За компенсационнитѣ сѣлки има два курса.

Министъръ С. Стефановъ: Чакайте, ще ви кажа! То е съвсемъ друго; то не е загуба, то е премия на износа.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Поскъпване на консомацията.

Министъръ С. Стефановъ: Ами иначе какво ще стане съ сливитѣ?

Р. Василевъ (д. сг.): И гроздето.

Министъръ С. Стефановъ: Ами какво ще стане съ гроздето?

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Това е наредба № 27. То е от-дѣленъ въпросъ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! По единъ другъ начинъ се дава индиректно на този режимъ една премия отъ 15% — а нѣкъде, за луксозни артикули, може би 25—30%. Който иска, нека ги внася; който иска, нека ги купува! Нѣмаме другъ начинъ. Азъ желая да ми се посочи начинъ, за да имаме единъ пълнъ, абсолютенъ режимъ. Нѣкои искатъ да кажемъ: тия и тия ар-

тикули да не позволяваме да се внасят. Това азъ не мога да поддържамъ, защото отъ другата страна ще ни кажатъ: „Ние пъкъ туй и туй не ви позволяваме да внасяте“. Така не може.

(Председателското мѣсто взема подпредседателътъ Н. Шоповъ)

Като имате предъ видъ, следователно, намалената и ограничена база за платежа — девизнитъ постъпления сж намалѣли съ 300% въ сравнение съ това, което бѣше преди 3 години — ще разберете колко трудно е да се регулира тая материя, за да може да се поддържа едно сравнително спокойствие.

За честта на българското стопанство, ще кажа — азъ и другъ пъкъ съмъ го казвалъ — че то разбира стѣсненото положение на държавата и се приспособи. То не протестира. То има по-голъмо съзнание, отколкото онѣзи, които ужъ го ръководятъ. Алармистъ сж по-малко отъ представителитъ на стопанския животъ у насъ, отколкото отъ партизанскитъ лагери.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Търговскиятъ съюзъ бѣше противъ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Търговскиятъ съюзъ днесъ прави много по-малко протести, отколкото вчера. Още кепенци не сж снимани. Все се мъчимъ да го освѣтимъ, да поддържаме връзки, да се уясняватъ въпроситъ, за да могатъ да разбератъ хората, че всички тѣзи затруднения, които изпитватъ, сж наложителни.

Сществува, г. г. народни представители, и една пречка на нашия износъ за тѣй нареченитъ мѣчно износими предмети. Защо? Защото базата, която се дава — 50%, отъ нормалнитъ контингенти на всички вносители по-рано — че е въ състояние да се покрие, щомъ не може да стане напълно нашиятъ износъ. Ние имаме, както ви е известно, износъ на стари тютюни, ние имаме износъ на розово масло, ние имаме износъ на нѣкои други земеделски произведения — който износъ става мѣчно. И щомъ тоя износъ не става, контингентътъ 50% за вноса не може да се попълни. И понеже не може да се попълни, то пропорционално се намалява, като е запазенъ само за суровитъ материали контингентътъ 50%, а за полуфабрикатитъ е 40%, за нѣкои по-луксозни предмети слиза на 25%, а нѣкъде не се дава и 5%. За нещастие, на онѣзи търговци въ страната, които търгуватъ съ такива артикули, при днешнитъ голѣми стопански интереси на страната и на държавата имъ е било писано да теглятъ за това, че търгуватъ съ такива артикули. И действително, има хора, които теглятъ, защото сж имали нещастие да търгуватъ съ артикули, които сж отъ второстепенно, третостепенно или десетостепенно значение като нужди днесъ. И понеже малкото ни срѣдства трѣбва да отидатъ първо за първични нужди, другитъ оставатъ на по-заденъ планъ. Какво ние казваме, тогава, на ония, които иматъ възможностъ да преработватъ, или ония, които презъ 1931 г. толкова не сж внесли, или ония, които иматъ да плащатъ стари задължения и които се спъватъ отъ неизплащането на тѣзи стари задължения и, следователно, се влияе на тѣхния кредитъ? Ние ги улесняваме съ наредба № 22.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Наредба № 27.

Министъръ С. Стефановъ: Има наредба № 22, има наредба № 25, има № 26, има № 27. Оня денъ излѣзоха и наредби № 28, 29, 30, които внасятъ корекции, съобразно съ затрудненията не толкова у насъ, колкото съ затрудненията, които идатъ отъ тамъ, където ние внасяме. И тамъ ще дойде; то е единъ втори въпросъ, който отъ денъ на денъ ни поставя въ още по-тежко положение. — На тия, които изнасятъ мѣчноизносваеми артикули отъ земеделски произходъ, като, напр., домати, грозде, въобще всички деликатни земеделски произведения, които веднага трѣбва да бждатъ натоварени на вагона и да вървятъ, ние имъ казваме: вие имате право да внесете 100%, а не 50%; намѣрете търговци и други, които внасятъ, и имъ вземете 10—15% премии, за да имате по-скъпо суровия земеделски продуктъ, който изнасяте. Тогава се дава възможностъ на свръхконтингентъ. Това не е търгуване съ контингенти, както тукъ единъ ораторъ се изказа; и азъ съмъ готовъ на анкета, каквато ще да бжде, за да се убедятъ всички, че нѣма търгуване съ контингенти.

Д. Богдановъ (д): Има продажба на контингенти.

Министъръ С. Стефановъ: Има една легална, позволена съ затворени очи продажба на контингенти отъ тѣзи, които изнасятъ тия мѣчноизносваеми земеделски продукти отъ страната.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Г. министре! Тѣзи, които изнасятъ, не продаватъ контингенти, а продаватъ девизи.

Министъръ С. Стефановъ: Тѣзи тѣй наречени спекули сж написани въ наредбитъ, тѣ не сж резултатъ на недоглеждане или на неразбиране. Следователно, вие не можете да казвате, че има спекулация съ контингенти.

Д. Богдановъ (д): Въ Министерството на финанситъ оня денъ дойде едно лице, което потвърди предъ главния секретаръ, че му предлагали условия за продажба на контингенти. Азъ не знамъ защо се даватъ контингенти на този човѣкъ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. Богдановъ! Азъ обяснихъ много правилно и азъ ще моля въ едно следващо заседание на комисията, когато ще имамъ време, съ наредбитъ въ рѣка и въ присѣствието на двата-трима души отъ групитъ, да се уяснимъ веднѣжъ за винаги по този въпросъ. Но азъ ще искамъ да чуя мнението и рецептата за промѣната на този режимъ, като се има предъ видъ действителното положение, при което ние живѣемъ днесъ.

Г. Т. Дананловъ (д. сг.): То не е въпросъ на Парламента, а на стопанския съветъ.

Министъръ С. Стефановъ: Най-малко, г. г. народни представители, купуватъ контингенти индустриалцитъ, за което се правѣше намекъ, понеже, за нещастие, на това мѣсто стои единъ нещастенъ индустриалецъ.

Отъ сговориститъ: Нещастенъ!?

Министъръ С. Стефановъ: Да, нещастенъ, че дойде тукъ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Да не е това lapsus linguae? За щастие или за нещастие?

Министъръ С. Стефановъ: Нѣма индустриалецъ, който да купува контингенти. Търговцитъ купуватъ контингенти, защото тѣ сж затруднени за полуфабрикати и за стоки отъ луксозенъ характеръ или за нѣкои колониални артикули. Нѣма, обаче, такива индустриалци, защото тѣ не могатъ да калкулиратъ съ тази разлика суровитъ материали. Отъ индустриалцитъ има такива само отъ онѣзи, които сж развили своята индустрия следъ 1931 г. — на които се позволява само по този начинъ да взематъ тѣй нареченитъ свръхконтингенти — или отъ онѣзи, които сега сж създали индустрия и на които е даденъ минималенъ контингентъ. Тѣхниятъ контингентъ по никои начинъ не може да бжде равенъ на контингента на онѣзи индустриалци, чиято индустрия е отъ преди 1931 г. Ако има нѣкой, който има смѣтка и възможностъ да пласира производството си и иска по-голъмъ контингентъ, нека да намѣри износвачъ на грозде, на домати, на розово масло, да му плати 15% премии и да вземе допълнителенъ контингентъ. Но сега и тази норма е ограничена.

Има и друга една категория износъ — на срѣднитъ артикули — сжщо тѣй затрудненъ. Тѣ сж по една наредба, по която Народната банка взема 30% свободни девизи, а оставатъ 70% за вносъ отъ категорията материали, които фигуриратъ въ сжщитъ наредби и се внасятъ като компенсация. Не може съ 30% свободни девизи и 70% по наредба № 7 търговецътъ да внесе материали, които не фигуриратъ въ списъка. Следователно, съ всичкитъ 30 наредби, г. г. народни представители, стопанската страна на въпроса е напълно съобразена. Може би има грѣшки въ подробноститъ, но за честта на института Българска народна банка, режимътъ се прилага — азъ имамъ куража да го кажа — съ абсолютна чистота. Защото, ако има незначителни грѣшки, това не значи, че режимътъ не е чистъ и че не се прилага правилно. Азъ бихъ желалъ да ми се каже въ кои други по-сигурни рѣще да го дадемъ, за да остане той чистъ.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Тамъ ще споримъ. По-хубаво е да остане въ Народната банка.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Напоследѣкъ съ една наредба създадохме новъ режимъ: всичкитъ компенсационни сдѣлки ще се регистриратъ въ районитъ на търговскитъ камари, за да ги подложимъ на общественъ контролъ отъ самитъ стопански съсловия. Сега ще има да гледаме недоразуменията и спороветъ по тая наредба, която иначе има своитъ добри страни. При нашитъ нрави и условия — които познаваме добре — азъ ще искамъ да видя какъ всичкитъ тия сдѣлки ще ставатъ правилно. Съ други думи, цѣлиятъ износъ на мѣчноизносимитъ земеделски произведения, на който се дава привилегия да му се плаща една премия, ще бжде представенъ въ камаритъ подъ окото на представителитъ на всички стопански съсловия и тамъ предложителитъ, които ще искатъ да внасятъ стоки съ девизи, отпуснати имъ по силата на наредби № 22, 26, 27 и т. н., да правятъ своитъ искания публично, които, следъ като се парафиратъ тамъ

подъ контролата на представителитъ на съсловията, ще отиватъ въ Народната банка да се потвърдятъ. Това е най-последното, което е направено.

Г. г. народни представители! Едно трѣбва да се разбере; едно трѣбва да бѣде ясно на всѣки единъ. Каквато и система да редите, при положението, че и въ другитѣ страни сѣществва сѣщиятъ режимъ, вие не можете да правите вносъ по-голямъ отъ контравалюра на износа. Азъ искамъ да чуя каква друга рецепта ще дадете, какъвъ другъ режимъ можете да посочите, който да улеснява повече нашия стопански животъ и който да даде единъ по-голямъ, по-ефикасенъ и по-целесъобразенъ контролъ отъ гледище на народното стопанство. Азъ желая да чуя тази рецепта. Ще ми се каже за режима, който сѣществва въ Гърция, Унгария, Югославия, Ромъния и т. н. Г. г. народни представители! Въ нашата страна всички искатъ еднакво да бѣдатъ облѣчени, всички еднакво искатъ да търгуватъ, всички еднакво искатъ да иматъ. На ул. „Царъ Освободителъ“ всички сѣ равни. Тукъ още не е тъй, както въ много страни въ странство, за които се разправятъ голѣми работи; тамъ е много по-зле, съ малки изключения; 50% отъ хората сѣ съ по 50 крѣпки по дрехитѣ си. Въ България това положение още не е настало. Режимътъ, който ние сме прокарали и който поддържаме, дава възможностъ на всѣки стопански деятелъ въ страната да получи своя пай, своето право, своята частъ, да си направи вноса и износа, нека да допустнемъ при една разлика отъ 5—10%.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Ако е работилъ въ 1931 г.

Министъръ С. Стефановъ: Г-да! Коририрана е 1931 г. Изглежда, че сѣ проучени редътъ и наредбитъ. За търговцитѣ не е режимътъ сѣщиятъ, както на ония, които внасятъ сурови материали. Това трѣбва да се разбере. И затова, който иска да прави вносъ, напр., на портокали, да изнесе добитѣтъ, както е, напр., Палестина. Дава се малкъ контингентъ, напр., за 2 милиона лева портокали, а трѣбва да изнесе за 20 милиона лева добитѣтъ. Има и много още други наречени спекулации: единъ търговецъ купува 20 л. килограмъ маслини, а тукъ ги харчи 40 л., защото е принуденъ да изнася известни наши артикуди, отъ които губи и търси печалба отъ тия артикуди, които внася срещу изнесенитѣ; не чака печалба отъ артикулитѣ, които изнася на външния пазаръ, защото тамошниятъ пазаръ го затруднява. Той чака да спечели отъ маслиникитѣ, които ще внесе тукъ.

И затуй азъ ви проияя декларация, че въ една комисия, която ще свикамъ най-късно следъ единъ месецъ, азъ съмъ готовъ да посветимъ едно-две заседания на този въпросъ.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Съ удоволствие.

Министъръ С. Стефановъ: Тамъ, съ представители на всички групи, ще подложимъ на една преценка този въпросъ.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Съ радостъ посрѣщаме тая декларация.

Министъръ С. Стефановъ: Тамъ ще ви кажа различнитѣ разрешения по въпроса. Въ менъ има около 90 разрешения, които нося въ тоя моментъ въ папката. Но азъ зная, г. г. народни представители, че всѣки единъ на българска почва ще каже: при такива голѣми кръстосвани интереси какво ще прави тоя, който ще дава тия разрешения? Нѣма ли той да помисли най-напредъ за себе си?

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Не мислимъ така.

Министъръ С. Стефановъ: Азъ знамъ това съмнение и съмъ дълженъ да го кажа тукъ. Но азъ бързамъ да декларирамъ предъ Народното събрание, че на никоя позиция не се чувствамъ тъй силенъ, както на тая. Готовъ съмъ да посрещна всичко, което ще се изнесе на лична почва противъ мене и да понеса последицитѣ.

Д. Богдановъ (д): За честта на Народната банка, съгласете се на парламентарна анкета.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Какъ така за честта на Народната банка! Азъ не мога да се занимавамъ съ капризитѣ на всѣки единъ търговецъ! Най-малко вие можете да говорите това, който имате разпращи съ Народната банка.

Д. Богдановъ (д): Никакви разпращи нѣмамъ, но чуите въ какво се критикува Народната банка; гледайте какво се върши.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! За честа на Народната банка, азъ дължа да отблъсна всѣка бележка, която би се направила по неинъ адресъ. Азъ поемамъ всичката отговорностъ, като представителъ на властта, за смѣтка на Народната банка по главнитѣ линии на нейната работа, която тя върши. Имамъ

куражъ да поема тая отговорностъ и съмъ готовъ на провѣрка, на анкета, но не мога сега да подлагамъ Народната банка на парламентарна анкета.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Съгласете се на парламентарна анкета.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Вие сте готови да гледате джюмбушъ! Само тоя въпросъ ви интересува!

А. Пиронковъ (д. сг.): Приемете анкета.

А. Николаевъ (з): Ние ще поискаме тогава и друга по-голямъ анкета — анкета на вашето управление.

А. Пиронковъ (д. сг.): Отъ две години искате да ни правите анкета, но не я правите.

А. Капитановъ (з): За анкета не е късно никога. Всѣкога можемъ да я направимъ. Знаете защо не я направихме.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Азъ казахъ още въ самото начало, че това е най-важната проблема, която вълнува днесъ страната. Не желая да навлизамъ повече въ нейното обяснение, но ми се струва, че по начина, по който изнесохъ и анализирахъ фактитѣ, за мене и за правителството е ясно какво е истинското положение въ тая областъ. И ако не е така, ние нѣма да поддържаме съ такава устойчивостъ и упоритостъ тоя режимъ, който днесъ сѣществва. А до тоя моментъ ние не чухме друго да ни се препорѣча.

Г. г. народни представители! Отъ много мѣста ми се казва, и онзи день тукъ се каза: вижте какви сѣ днесъ режимитѣ въ нѣкои съседни страни.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Напр., въ Югославия.

Министъръ С. Стефановъ: Препорѣча ми се: вземете 30% отъ девизитѣ за държавата, понеже толкова ѝ трѣбватъ, а 70% оставете свободни. Ако се приложи тоя режимъ: да оставимъ на Народната банка 30% отъ девизитѣ, а свободни да останатъ 70% отъ стойността на цѣлия нашъ износъ, ние нѣма и три дена да изгърпимъ. Какъ ще можемъ тогава отъ социална гледна точка — хармонията въ стопанскитѣ интереси — да дадемъ възможностъ на всѣки единъ стопански деятелъ и на всѣко предприятие да взема своя пай? Какъ ще стане то? Експортъоритѣ сѣ 10—20, 30, 50 души. Тия 50 души експортъори ще иматъ девизитѣ въ рѣцетѣ си, ще почнатъ да търгуватъ съ тѣхъ и ще ги даватъ само на ония, които имъ предлагатъ по-голямъ премии. Тогава ще почнатъ протести. Само 10 души ангростисти-колонисти ще внасятъ, а другитѣ ще запятъ.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): И сега е така.

Министъръ С. Стефановъ: Азъ нѣма да отрека, че има известни неправди и несъобразности, но тѣ идатъ по силата на самото положение, а не поради разрешенията. Трѣбва да се разбере какво значи това „по силата на положението“. Който се е вредилъ да вземе контингентъ, той ще се вреди да внесе 100%, но ще трѣбва и да изнесе, щомъ вземе контингентъ 100%. Това значи, че трѣбва да изнася земеделски произведения.

Следователно, всички аномалии сѣ резултатъ на положението, а не идатъ по силата на разрешенията. Това трѣбва да бѣде разбрано.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Вѣрно е, че и едното и другото идатъ по силата на нѣщата.

Министъръ С. Стефановъ: Следователно, при единъ режимъ — 30% отъ валутата да оставяме за държавата, а 70% свободна за разпредѣление безъ единъ абсолютенъ контролъ — ние не можемъ да запазимъ спокойствие въ страната нито единъ день. Азъ желая да ми се посочи въ детайли другъ режимъ, по-добъръ, който да задоволи всички, и ще го приема.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Контролиранъ вносъ.

Министъръ С. Стефановъ: Азъ желая да чуя, но не чухъ. Само се подхвърлятъ общи формули.

Други казватъ: тия 70% нека да останатъ да се разпредѣлятъ отъ самитѣ съсловия. Азъ бихъ желалъ да знамъ износъчитѣ на нѣкои артикуди отъ съсловието ѝи ще бѣдатъ, за да получатъ непремѣнно девизи, или нѣма да изнасятъ земеделски произведения, били тѣ търговци или индустриалци? Или обратното: вносителъ на сурови материали за индустрията дали нѣма да бѣде търговецъ, който ще изнася земеделски продукти, и тогава той ще има право да внася индустриални продукти и да ги препродава на други. Тогава какво ще стане при тая аномалия? Изпуска се изъ предъ видъ въ цѣлата преценка на тоя проблемъ това: като-че-ли само у насъ има режимъ,

който можем да го нагласяваме както искаме. Изпуска се извън предвид, че въ всички други държави има същия режим. Лесно се дават разрешенията за държави, с които имаме клирингово съглашение, но с които нямме такива съглашения, положението е много мъчно. Всички ония, които са успели да изнесат X артикулът в страна, с която нямме клирингово съглашение, или в друга държава, от която постъпленията от износа нямат да бъдат блокирани, имат по-големи привилегии. И често пък ще чуете, че на X за износ на боб, напр., са ни дали такова разрешение, а на Y не са дали. Но никой не е проверил дали ще се изнесе бобът в Франция или ще се изнесе в Англия. Ако го изнесе във Франция, там де визитът ни са блокирани напълно срещу задълженията ни към тази страна, а в другата не. Или ще му дадат, ако вземе машини, за да стане прихващане. Ако го изнесе във Дания. Холандия или Норвегия, тогава му се дават де визити. Обаче, за съжаление, с тази страна, за които говорим, ние не правим почти нищо. Германия е единствената страна, която купува най-много от нас, клиринговите задължения се плащат в продължение на 4—5 месеца, а в други държави, като в Италия и Франция и за година и половина и за две години задълженията не могат да се покриват, защото тази страна не купува достатъчно от нас, за да можем да образуваме там авоари, за да плащаме на тях, които са купили стока от там, за да я внесат във България. Положенията са толкова различни, че трябва да бъдат анализирани със нужното познаване и с пълното разбиране, а не с фрази за компетентност! (Ръкоплъскания от демократите)

Министър-председател Н. Мушанов: Приказват за компетентност!

Министър С. Стефанов: Ето защо и по този въпрос, г. г. народни представители, ние считаме, че сме вървели по един път, който съобразява напълно народостопанските и държавно-финансови интереси. Ние не сме се поддали и не държим сметки за негодуванията, от които идват и да идват те, защото разбираме, че в днешно време стоим на постъп и вършим една отговорна работа — такава, каквато е действително, както каза г. Молдов, никога не е била, във всяко време. Ние не желаем, освен едно: молим да не се внася повече смут в тази област, с което се само пакости. Г. Пиронков! Вие сочите, тук.

А. Пиронков (д. ст): Вие казвате, че държавата е фалирала. Ние не го казваме.

Министър С. Стефанов: Не говоря за Вас лично, но и от Вашата среща знам мненията по този въпрос на публични места, пък и тук ги чуем.

Г. г. народни представители! Две думи имам да кажа, тъй като по този въпрос по-подробно ще говори г. министър-председател — по нашите външни задължения. Аз считам, че правителството не изгуби ни мигута, от поемане на властта, да заработи веднага в една посока, където страната трябва да бъде облекчена. Думата ми е за плащанията по външните ни задължения. Още от началото то положи усилия и с едно пълно осветление на положението на страната, на платежоспособността и силно промънените стопански условия, които и дотогава съществували, то сполучи много скоро да убеди своите кредитори, че те трябва да улеснят българското правителство в неговата тежка задача да стабилизира финансите и стопанското положение на страната. И въ много късо време вие знаете, че ние успяхме да направим тия намаления. Вие знаете, че ние облекчихме бюджета, като плащаме намаления трансфер, и най-сетне ние имаме една окончателна спогодба, която ще ни внесе за одобрение след 3—4 дни, за вписване на нетрансферираните левове, за да изпълним формалността и, от друга страна, да узаконим унищожението на боновете с погашението им само с 10%, което ще става в 4 срока през 6 месеца. Със туй наше съглашение, г. г. народни представители, за един период от две години, започвайки от 1 април 1932 г. и свършвайки на 14 април 1934 г., ние реализираме окончателно една икономия за българското съкровище въ чужди деизити от 680 милиона лева. (Ръкоплъскания от мнозинството)

Председател: АЛ. МАЛИНОВ

Секретари:

Г. г. народни представители! Ние не сме се спрели пред някои външни въпроси, колкото и да са трудни условията, за да търсим облекчения за страната. Паралелно с това ние сме третирали въпроса за Ипотекарната банка относно намалението на лихвата. Ние успяхме със закон да намалим лихвата на ипотекарните заеми на 8%. Въ чл. 8 от този закон има забележка, където се казва, че на Министерският съвет се възлага да влезе въ споразумение с Ипотекарната банка. Аз разбирам, че държавата се е ангажирала с закон по отношение на Ипотекарната банка, но има един обществен интерес, който стои над всички законни споразумения, за който държавата държи сметка. За да се уреди по легален начин, ние трябваше да употребим всички усилия, за да постигнем едно съгласие доброволно. И въ нашите усилия бяхме разбрани от банката. Аз имам въ напаката си, г. г. народни представители, съглашението, което ще ви се внесе скоро за одобрение, че лихвата от 11—11½% се намалява на 8—8½%, че лихвата на външните заеми на Ипотекарната банка, сключени под гаранцията на държавата, по-рано между 8—9% за швейцарски франкове и холандски гулдени, е намалена днес на 6%.

Г. г. народни представители! Аз мисля, че и този резултат не може да бъде преминат току тъй, той трябва да бъде оценен и трябва да се разбере, че нашите кредитори са могли да оценят нашите условия и ние сме ги убедили, че сме изчерпали всички възможности. Те не правят отстъпки, ако не се убедят, че ние сме направили възможното; чак тогава дават своето съгласие. И ако, г. г. народни представители, чуждият свят, кредиторите са признали нашите усилия, ние имаме право — и аз искам тук дебело да подчертая това — да искаме от Парламента да признае усилията на правителството въ всички тия посоки; поне те да не бъдат отрицани, когато кредиторите признаха това положение. Те не можеха да се съгласят на такива съглашения, въ ущърб на тяхните интереси, ако не преценяха, че ние, като правителство, сме положили всички усилия, за да имаме правото да искаме от тях да подпомогнат държавата, за да може да се поддържа едно по-голямо спокойствие въ страната при днешното стеснено положение. (Ръкоплъскания от мнозинството)

Г. г. народни представители! След всички тези обяснения, които аз дадох, мисля, че на народното представителство става ясна дейността на правителството въ изминалия период, по-специално въ последната година, за по-голяма стегнатост, която то прекарва въ бюджета чрез новата система на предварителен контрол. Аз се отказвам да говоря тук. Имам програма за строеж на железници и други работи, за които се затварят очите, но по тях ние да говорим, понеже това са въпроси, които ще дойдат да се разглеждат при общите дебати по бюджета. Затова, когато ще гласувате и отбръквате отговора на тронното слово, който изразява политиката на правителството и резултатите от нея, вие можете да бъдете спокойни пред вашата съвест, че сте изпълнили един дълг на българи, един дълг на отговорни народни представители — членове на Парламента, най-висшата инстанция на контрол над правителството, и ще докажете, че въ този момент вие не се ръководите от нищо друго, освен от интересите на народа и на държавата. (Ръкоплъскания от мнозинството)

Председателстващ Н. Шопов: Има думата г. министър-председател.

Министър-председател Н. Мушанов: Г. г. народни представители! Часът е почти 8. Аз не ще мога да започна своята реч, защото ако я започна, или ще трябва да я прекъсна, или ще трябва да стоите доста време тук. Затова ще моля да се отложи заседанието за утре с следния дневен ред: първа точка — реч на министър-председателя по отговора на тронното слово, втора точка — избор на подпредседател на Народното събрание и след това другите точки от днешния дневен ред.

Председателстващ Н. Шопов: Които приемат предложението дневен ред за утрешното заседание, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Вдигам заседанието.

(Вдигнато 19 ч. 15 м.)

Подпредседател: Н. ШОПОВ

Ж. ЖЕЛЯБОВ
ИВ. ВЕЛЧЕВ

Началник на Стенографското отделение: Д. АНТОНОВ